Pablo Hasel: Στη φυλακή για το πολιτικοποιημένο ραπ

της Μαριλένας Ευσταθιάδου

Στις 28 Ιανουαρίου το Εθνικό Ανώτατο Δικαστικό Ίδρυμα της Ισπανίας (Audiencia Nacional), εξέδωσε απόφαση βάσει της οποίας ο Pau Rivadulla, γνωστός ως Pablo Hasel, πρέπει να παραδοθεί στις αρχές μέχρι τις 12 Φεβρουαρίου για να φυλακιστεί. Ο Pablo Hasel είναι ράπερ με ενεργό πολιτική δράση. Δεν είναι η πρώτη φορά που οδηγείται στο δικαστήριο. Το 2015 καταδικάστηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο σε 2 χρόνια φυλάκιση με την κατηγορία *ότι εγκωμιάζει την τρομοκρατία*. Το Σεπτέμβρη του 2018 καταδικάστηκε σε 9 μήνες και μια ημέρα, ενώ του επιβλήθηκε πρόστιμο της τάξεως των 30.000 ευρώ. Η καταδίκη του αφορά πάλι στον "εγκωμιασμό" της τρομοκρατίας, καθώς και σε εξύβριση και συκοφαντία της Μοναρχίας και των δυνάμεων ασφαλείας του Κράτους. Η έφεση που κατέθεσε ο Pablo Hasel απορρίφθηκε και στις επόμενες μέρες θα οδηγηθεί στη φυλακή.

Χιλιάδες διαδηλωτές κατεβαίνουν στο δρόμο ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την καταδικαστική απόφαση με συνθήματα όπως: "Εσείς, φασίστες, είστε οι τρομοκράτες", "Ο Pablo Hasel θα φυλακιστεί επειδή καταγγέλλει αδικίες κι επειδή είναι κομμουνιστής", "Ο Pablo Hasel εξέφρασε αυτό που η πλειοψηφία σκέφτεται. Αν φυλακίσουν αυτόν, θα το κάνουν και σε εμάς". Τις επόμενες μέρες έχουν προγραμματιστεί συγκεντρώσεις σε διάφορες πόλεις της Ισπανίας. Ο Pablo Hasel θα είναι ο πρώτος ράπερ στην Ευρώπη που θα φυλακιστεί για την εναντίωσή του στο καθεστώς της χώρας του. Ωστόσο, δεν είναι ο πρώτος που καταδικάζεται στην Ισπανία. Το 2018 υπήρξε παρόμοια καταδίκη εις βάρος του ράπερ Valtònyc, ο οποίος αυτοεξορίστηκε για να μη φυλακιστεί.

Η Ισπανία δεν είναι η πρώτη χώρα που προσπαθεί να φιμώσει πολιτικοποιημένους καλλιτέχνες της rap σκηνής. Το '11 στο

Μαρόκο, ο δημοφιλής rapper και οραγνωμένος οπαδός της Raja Casablana, El Haqed, φυλακίστηκε επίσης για προσβολή της Μοναρχίας. Χρέος μας είναι η ανάδειξη αυτής της κατάφωρης παραβίασης της ελεύθερης έκφρασης και της διακίνησης επαναστατικών ιδεών.

Ακολουθεί η δήλωσή του ίδιου μετά την ανακοίνωση της απόφασης:

28 Ιανουαρίου 2021

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΦΥΛΑΚΙΣΗ ΜΟΥ

Σε 10 μέρες θα έρθει να με απαγάγει μετά βίας το οπλισμένο χέρι του Κράτους για να με φυλακίσει, διότι δε θα παρουσιαστώ οικειοθελώς στη φυλακή. Δεν ξέρω ούτε σε ποια φυλακή θα με πάνε, ούτε για πόσο καιρό. Λαμβάνοντας υπόψην όλες τις υποθέσεις που συσσωρεύονται επειδή αγωνίζομαι, άλλες με εκκρεμείς εφέσεις και άλλες που εκκρεμούν πρωτόδικα, μπορώ να περάσω μέχρι 20 χρόνια περίπου στη φυλακή. Αυτή η συνεχής δίωξη που αντιμετωπίζω εδώ και πολλά χρόνια, η οποία υλοποιείται πέρα από τις καταδίκες φυλάκισης, δεν οφείλεται μόνο στα επαναστατικά μου τραγούδια, αλλά και στην ενεργή πολιτική μου δράση, πέρα από τα τραγούδια και τη συγγραφή. Η ίδια η Εισαγγελέας αναγνώρισε επί λέξει: "είναι επικίνδυνος επειδή είναι τόσο δημοφιλής κι επειδή προτρέπει στην κοινωνική κινητοποίηση". Η υλοποίηση του αγώνα για τον οποίο μιλάω στα τραγούδια μου είναι αυτό που με έβαλε συγκεκριμένα στο στόχαστρο, πέραν του ότι στηρίζω οργανώσεις που έχουν πολεμήσει το Κράτος, είμαι αλληλέγγυος με τους πολιτικούς Του κρατούμενους και δημιουργώ συνειδήσεις καταγγέλλοντας τις αδικίες, υποδεικνύοντας φωναχτά και καθαρά τους ενόχους.

Είναι πολύ σημαντικό να ξεκαθαριστεί ότι δεν είναι μια επίθεση μόνο εναντίον μου, αλλά εναντίον της ελευθερίας της έκφρασης - και γι' αυτό εναντίον της τεράστιας πλειοψηφίας- την οποία δεν μας εγγυάται κανείς, όπως και τόσες άλλες δημοκρατικές ελευθερίες. Όταν καταστέλλουν κάποιον, το κάνουν για να φοβίσουν τους υπόλοιπους. Με αυτή την τρομοκρατία θέλουν να

εμποδίσουν την καταγγελία των εγκλημάτων τους και των πολιτικών εκμετάλλευσης και μιζέριας. Δεν μπορούμε να το επιτρέψουμε. Ξέρουν ότι δε θα υποκύψω αν φυλακιστώ και γι' αυτό το κάνουν· κυρίως για να υποκύψουν οι υπόλοιποι. Λόγω του ότι δεν εξωτερικεύτηκε πως πρόκειται για μια επίθεση εναντίον οποιουδήποτε αντιφασίστα, δεν υπήρξε αρκετή αλληλεγγύη για να αποφευχθεί η φυλάκισή μου, όπως και τόσες άλλες. Το καθεστώς δυναμώνει μπροστά στην έλλειψη αντίστασης και κάθε μέρα μας αφαιρούν δικαιώματα και ελευθερίες, χωρίς να διστάζουν την ώρα που μας ακουμπάνε. Πρέπει να οργανώσουμε την άμυνά μας απέναντι στις συστηματικές επιθέσεις τους. Πολλοί μου γράφετε ρωτώντας τι μπορείτε να κάνετε. Πρέπει να διαδοθεί πολύ αυτό που κάνουν, για να το μάθει και να συνειδητοποιήσει όλος ο κόσμος, αλλά αυτό που κυρίως επείγει είναι η οργάνωση, όχι μόνο για να φέρει αλληλεγγύη στα γεγονότα που συμβαίνουν στο δρόμο και για να την οργανώσουν καλά, αλλά και για να υπερασπιστούμε όλα τα δικαιώματα που ποδοπατούν χωρίς να τιμωρούνται.

Είναι επίσης αναγκαίο να υποδείξουμε την -τόσο άστοχα αποκαλούμενη- "προοδευτική" Κυβέρνηση για το γεγονός ότι επιτρέπει αυτό που γίνεται και τόσα άλλα, ενώ προστατεύει τη Μοναρχία και της αυξάνει τον προϋπολογισμό, δεν αγγίζει τον "Νόμο Φίμωτρο"[1] *και άλλους καταπιεστικούς νόμους, πρόσθεσε μάλιστα και το "Διαδικτυακό Νόμο Φίμωτρο", εξακολουθεί να έχει φυλακές γεμάτες με αγωνιστές κρατούμενους σε χείριστες συνθήκες, εκτός των άλλων πολιτικών ενάντια στην εργατική τάξη. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι αν μας φυλάκιζαν με το Partido Popular και το VOX στην κυβέρνηση, θα γινόταν μεγαλύτερο σκάνδαλο, αλλά αυτοί οι υποκριτές που αυτοαποκαλούνται αριστεροί δεν αντιτάχθηκαν ούτε σε αυτό.*

Δε θα ζητήσω συγγνώμη για να μειώσω την ποινή ή να αποφύγω τη φυλακή: είναι τιμή μου να υπηρετώ ένα δίκαιο αγώνα και δε θα τον εγκαταλείψω ποτέ. Αν με ελευθερώσουν πριν ολοκληρωθεί η ποινή θα είναι επίτευγμα της πίεσης των αλληλέγγυων. Η φυλακή είναι άλλο ένα χαράκωμα μέσα από το οποίο θα συνεχίσω να

συνεισφέρω και να εξελίσσομαι. Όπως τόσοι άλλοι άνθρωποι, εγώ άρχισα να αγωνίζομαι εμπνευσμένος από το παράδειγμα αντίστασης και άλλου τύπου συνεισφορών των πολυάριθμων πολιτικών κρατούμενων. Ελπίζω αυτή η βαριά παραβίαση να φέρει περισσότερο κόσμο στον αγώνα ενάντια στο Καθεστώς, εχθρό της αξιοπρέπειάς μας· αν με φυλακίζουν για να με φιμώσουν, το μήνυμα να ακουστεί δυνατά και να βγουν ηττημένοι. Ως προς την εξορία, αποφάσισα να μείνω εδώ για να χρησιμεύσει αυτή η ευκαιρία ώστε να ξεμπροστιαστούν ακόμα περισσότερο. Αυτή η επίθεση στις ελευθερίες μας μπορεί να γυρίσει εναντίον τους: Ας πιάσουμε δουλειά.

[1] Ley Mordaza: έτσι ονομάζουν ανεπίσημα το Συνταγματικό νομοσχέδιο για την προστασία της ασφάλειας του πολίτη (Ley Orgánica de la protección de la seguridad ciudadana), το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου του 2015. Ονομάζεται "Νόμος Φίμωτρο" διότι θέτει περιορισμούς σε βασικά δικαιώματα, όπως αυτό της συνάθροισης, της διαδήλωσης και της ελευθερίας της έκφρασης.

Για το Σύντομο Καλοκαίρι της Αναρχίας του Εντσενσμπέργκερ

Νίκος Κατσιαούνης

Ανάμεσα στην ιστορική και τη λογοτεχνική αφήγηση…

Δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριστεί κανείς ότι τα επιστημονικά πορίσματα της ιστορικής έρευνας σε πολλές περιπτώσεις απέχουν μίλια μακριά από τις συλλογικές θεάσεις της Ιστορίας. Οι πολυδαίδαλες ερμηνείες, οι μέθοδοι και τα θεωρητικά σχήματα των ιστορικών αδυνατούν να επικοινωνήσουν με τον τρόπο που τα άτομα και οι κοινωνίες φαντάζονται τον εαυτό τους, το παρελθόν

τους και, κατ’ επέκταση, το μέλλον τους. Συνήθως για τους λαούς η Ιστορία είναι και παραμένει ένα σύνολο ιστοριών τις οποίες αξίζει κάποιος να διηγείται και να ξαναδιηγείται. Κι αυτή η μετάδοση δεν φοβάται ούτε τους μύθους ούτε τις ανατιμήσεις ούτε και τα λάθη του παρελθόντος, αλλά αντίθετα μπορεί να τα εγκολπώσει με δημιουργικό τρόπο μέσα στη συλλογική μνήμη. Αν η Ιστορία είναι μια επινόηση στην οποία η πραγματικότητα προσκομίζει τα υλικά της, τότε αυτά μπορούν να πάρουν το χρώμα και το σχήμα που ο καθένας θέλει να δώσει ώστε να δημιουργήσει το οικοδόμημά του – πραγματικό ή φανταστικό, δεν έχει επί του προκειμένου σημασία.

Κάπως έτσι νοείται το συναρπαστικό βιβλίο ***Το σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας*** του Χανς Μάγκνους Εντσενσμπέργκερ. Όπως είναι γνωστό, περιγράφει με έναν πρωτότυπο τρόπο την ιστορία του Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι, μέσα από τις διαδοχικές αφηγήσεις και εξιστορήσεις ανθρώπων που είτε ήταν στον στενό του κύκλο είτε βίωναν από κοινού τα γεγονότα των συναρπαστικών χρόνων πριν και μετά τον Ισπανικό εμφύλιο του 1936. Και μέσα από τις διηγήσεις για τον Ισπανό επαναστάτη περνά μπροστά μας, με έναν αφηγηματικό τρόπο που θυμίζει ταινία, οι προσπάθειες και οι αγώνες των αναρχικών για την έφοδο στον ουρανό, για την πραγμάτωση της κοινωνικής επανάστασης.

Η ιστορία των αναρχικών στην Ισπανία ξεκινά όταν τον Οκτώβρη του 1868 ο Τζουζέπε Φανέλι, θαυμαστής του Μπακούνιν και ανήκων στην αντιαυταρχική πτέρυγα της Πρώτης Διεθνούς, χωρίς να γνωρίζει ισπανικά, φτάνει στη Μαδρίτη για να διαδώσει το μήνυμα του αναρχισμού. Έκτοτε και στην πορεία του χρόνου, οι αναρχικοί στην Ισπανία θα διατηρήσουν μια ηγεμονική θέση στο εργατικό κίνημα, αποτελώντας παράλληλα και το πιο επαναστατικό του τμήμα.

Το βιβλίο του Εντσενσμπέργκερ αποτελεί, από τη μία, μια διαδρομή στην ιστορία του αναρχικού κινήματος μέσα από το ψηφιδωτό των αφηγήσεων των ίδιων των πρωταγωνιστών και, από την άλλη, επιχειρεί το χτίσιμο ενός πορτρέτου του Ντουρούτι επιμένοντας τόσο στην αγωνιστική του δράση όσο και σε ψυχογραφικές αποτυπώσεις. Εξάλλου την περίοδο που γράφτηκε το βιβλίο, στις αρχές της δεκαετίας του 70, η σκιά της φρανκικής δικτατορίας είχε επιβάλει ένα ιδιόμορφο μισοσκόταδο στην ιστορία του ισπανικού αναρχισμού.

Ο Εντσενσμπέργκερ δεν προτίθεται να κάνει μια αγιογραφία του Ντουρούτι. Αντίθετα, προσπαθεί να φωτίσει έναν αντι-ήρωα του οποίου η φήμη κολλά στο θάρρος του, στην εντιμότητά του και στην αλληλεγγύη του και ο οποίος δοκιμάζεται σε άνισες καταστάσεις. Διότι ο Ντουρούτι, όπως συμβαίνει με ένα πλήθος λαϊκών αγωνιστών, δεν μπορεί να τυποποιηθεί, να κανονικοποιηθεί, και γι’ αυτό τον λόγο οι μάζες αναγνώριζαν τον εαυτό τους σε αυτόν – το ίδιο συμβαίνει με τον «δικό μας» Άρη Βελουχιώτη.

Η επανάσταση των Ισπανών του 1936 αποτελεί μια ιστορική θραύση μέσα στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, από εκείνες που κάνουν την ανθρωπότητα να αντιληφθεί τις δυνατότητες της δύναμής της για να δημιουργήσει έναν πιο ελεύθερο κόσμο. Τα «ηρωικά χρόνια»

στην Ισπανία, όπως τα αποκαλεί ο Μάρει Μπούκτσιν, χαρακτηρίστηκαν από τους ελευθεριακούς πειραματισμούς σε οργανωτικές δομές, σε πολιτικές μεθόδους λήψης των αποφάσεων, στη συγκρότηση μιας αξιακής κλίμακας διαφορετικής από την κυρίαρχη, σε μια νέα εκπαιδευτική διαδικασία χωρίς καταναγκασμούς και σε μορφές πάλης και δράσης. Όπως είναι φυσικό, κάθε πειραματισμός έχει και τις αποτυχίες του, τα λάθη ή τις υπερβολές του.

> ***Η επανάσταση για τους Ισπανούς αναρχικούς σήμαινε τη θεσμοποίηση της άμεσης δράσης: την ενασχόληση δηλαδή με την αυτοδιαχείριση ως κανονική μορφή πολιτικής.***

Αν ο προλεταριακός σοσιαλισμός αποτέλεσε για πάνω από έναν αιώνα μια σημαντική επαναστατική δύναμη εξαιτίας όχι τόσο της άρτιας οργάνωσης του προλεταριάτου, αλλά περισσότερο λόγω της βίαιης διαδικασίας προλεταριοποίησης που επέβαλε ο πρώιμος καπιταλισμός στην πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ήττα της ισπανικής επανάστασης κλείνει και έναν μεγάλο κύκλο που άνοιξε με τις μεγάλες εξεγέρσεις και επαναστάσεις της νεωτερικής εποχής, προτού ο προλεταριακός σοσιαλισμός εκπέσει σε μεταβλητή της ιδεολογίας του κρατικού καπιταλισμού.

Η νεωτερική έννοια της επανάστασης είναι αναπόσπαστα δεμένη με την ιδέα ότι η ιστορική πορεία κάνει ξαφνικά μια νέα αρχή. Σύμφωνα με τη Χάνα Άρεντ, είναι κρίσιμο για τις νεωτερικές επαναστάσεις ότι η ιδέα της ελευθερίας και μιας νέας αρχής πρέπει να συμπίπτουν. Μόνο όταν η Ιστορία απέκτησε τη γραμμική της εξήγηση έγινε εφικτό να νοηθούν οι επαναστάσεις ως μια ριζική τομή που δημιουργεί νέες συνθήκες και απελευθερώνει ένα κοινωνικό δυναμικό που δημιουργεί νέες πραγματικότητες.

Το ζήτημα της ελευθερίας αποτέλεσε το διακύβευμα των νεωτερικών επαναστάσεων και το κρίσιμο σημείο στο οποίο συντρίφτηκαν. Η διαδεδομένη άποψη σήμερα ότι η επανάσταση είτε κρατικοποιείται είτε στρέφεται εναντίον των ανθρώπων που την

έπραξαν δεν αποτελεί μια μεταφυσική της ιστορίας αλλά μια διαπιστωμένη ιστορική τραγωδία, με την οποία δυστυχώς θα πρέπει να έρθουμε αντιμέτωποι, τουλάχιστον όσοι επιδιώκουμε μια αλλαγή του κυρίαρχου παραδείγματος.

Αν και είναι κοινότυπο, θα λέγαμε ότι η διαδικασία της απελευθέρωσης δεν ταυτίζεται απαραίτητα με την επιθυμία της ελευθερίας, αν και αποτελεί προϋπόθεσή της. Η απελευθέρωση πάντα προβάλλει με μεγαλοπρέπεια ενώ η εδραίωση της ελευθερίας πάντα είναι αβέβαιη. Κάτι τέτοιο στην αφαιρετική του διάσταση συνέβη και με τους Ισπανούς αναρχικούς στην προσπάθειά τους να επιτύχουν αυτό που ο Χέγκελ ονόμασε συμφιλίωση του ουρανού και της γης, δηλαδή την επανάσταση.

Κλείνοντας, θα λέγαμε ότι ο Εντσενσμπέργκερ στο Σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας προσπαθεί να ξεπεράσει τα όρια της ιστοριογραφίας και να μας μεταφέρει στη δρώσα πραγματικότητα των Ισπανών επαναστατών, στις συνθήκες της καθημερινής και πραγματικής τους ζωής. Κι αυτά τα μονοπάτια ίσως μόνο η λογοτεχνία μπορεί να τα προσπελάσει, να μπει δηλαδή μέσα στις ζωές και τις ψυχές των ανθρώπων, να μυριστεί να κίνητρά τους και να προσπαθήσει να τους καταλάβει. Ο συγγραφέας κατάφερε να αποτυπώσει κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που είναι και ο λόγος για τον οποίο άνθρωποι σαν τον Ντουρούτι κατάφεραν να επιβιώσουν στη συλλογική μνήμη και δεν είναι άλλο από τις μαρτυρίες των ίδιων των ανθρώπων, από την προφορική παράδοση που ανάμεσα στον μύθο και την αλήθεια δημιουργεί και αναπαριστά τη δρώσα ιστορία των λαών.

> ***Αλήθεια τι θα γνωρίζαμε για τον Ντουρούτι, σε μια περίοδο όπου η διατήρηση των αρχείων ήταν παντελώς άγνωστη, αν δεν υπήρχαν οι ρακοσυλλέκτες της Ιστορίας όπως ο Εντσενσμπέργκερ;***

Για το τέλος, ας ακούσουμε τα λόγια του συγγραφέα που νομίζω ότι περικλείουν το σύνολο αυτού του εξαιρετικού βιβλίου:

«Το τέλος του ήρωα δρα σαν οιωνός αλλά και σαν υποχρέωση. Από αυτό το σημείο αρχίζει να αποκρυσταλλώνεται ο μύθος. Η κηδεία

του εξελίσσεται σε διαδήλωση. Δρόμοι παίρνουν το όνομά του, η εικόνα του εμφανίζεται σε τοίχους, σε πλακάτ, γίνεται φυλαχτό. Η νίκη της υπόθεσής του οδηγεί σε κανονικοποίηση που σημαίνει σχεδόν πάντα κατάχρηση και προδοσία. Έτσι ο Ντουρρούτι απέφυγε να γίνει επίσημα εθνικός ήρωας. Η ήττα της ισπανικής επανάστασης τον έσωσε από αυτή την τύχη. Έμεινε αυτό που πάντα ήταν. Ένας προλεταριακός ήρωας, ένας από τους καταπιεσμένους και κυνηγημένους. Ανήκει στην αντι-ιστορία, εκείνη που δεν υπάρχει στα βιβλία. Ο τάφος του βρίσκεται στην άκρη της Βαρκελώνης, στη σκιά ενός εργοστασίου. Στην άγραφη ταφόπλακα βρίσκεις πάντα μερικά λουλούδια. Κανένας μαρμαράς δεν χάραξε επάνω τ' όνομά του. Μόνο άμα κοιτάξεις καλά μπορείς να δεις αυτό που ένας άγνωστος έχει χαράξει με σουγιά και παιδικά γράμματα: τη λέξη Ντουρούτι».

Καταλονία: Τι Κρύβουν πίσω τους οι Σημαίες (Μια Εικασία)

Amador Fernández-Savater*
Δημοσιεύτηκε στο El Diario, μετάφραση: Θοδωρής Καρυώτης

Αγαπητέ Δ.,

Στο μήνυμά σου με ρωτάς «πώς βλέπω, από κοντά, αυτό που συμβαίνει στην Καταλονία». Σίγουρα είμαι λίγο πιο κοντά από εσένα, αλλά δεν νομίζω ότι αυτό με βοηθάει να κατανοήσω με σαφήνεια τι συμβαίνει. Ούτε οι φίλοι μου που ζουν εκεί στην Καταλονία δεν το κατανοούν. Ίσως δεν είναι θέμα απόστασης, αλλά απλά είναι δύσκολο «το ζήτημα» (έτσι το αποκάλεσε ο δημοσιογράφος Guillem Martínez σε μια σειρά από χρονικά που σου συστήνω να διαβάσεις).

Θα μοιραστώ μαζί σου λοιπόν μερικές από τις διαισθήσεις που

έχω εγώ εδώ στη Μαδρίτη, έναν τόπο που επηρεάζεται πολύ από την κατάσταση αυτή. Δεν είναι καν υποθέσεις, αλλά απλές εικασίες που δεν θα τολμούσα να εκφράσω δημόσια (επειδή «το ζήτημα» δεν μας επιτρέπει να θέτουμε ερωτήσεις, αλλά μόνο να «παίρνουμε θέση»), αλλά έτσι μεταξύ μας μπορούμε να συνεχίσουμε να σκεφτόμαστε ελεύθερα.

Παρουσιάζω παρακάτω τις εικασίες μου, ελπίζω η ανάγνωσή τους να σε βοηθήσει (εμένα και μόνο που τις έγραψα με βοήθησε). Μην τις παίρνεις πολύ στα σοβαρά (ήδη σε φαντάζομαι να μου λες «κάτι καινούριο μας είπες») και, φυσικά, ψάξε κι άλλες απόψεις, άκου και διάβασε όσα μπορείς περισσότερα.

Δυσαρέσκεια

Συνοψίζω την άποψη μου: έχουμε δεχτεί επιθέσεις στο επίπεδο της οικονομίας, αλλά απαντάμε στο επίπεδο της πολιτικής. Κάτι παρόμοιο είχε ήδη συμβεί μεταξύ του 15M, του κινήματος των πλατειών του 2011, και την άνοδο του Podemos. Τι εννοώ: πιστεύω ότι το σημερινό κίνημα ανεξαρτησίας έχει να κάνει περισσότερο με τη δυσαρέσκεια που γεννά η κρίση και με την απόρριψη του ισπανικού πολιτικού συστήματος παρά με τον καταλανικό εθνικισμό. Αν το δεις από αυτή την οπτική, αλλάζουν όλα.

Είναι σαφές ότι θα έπρεπε να δικαιολογήσω αυτή την υπόθεση με στοιχεία, παρατηρήσεις και γεγονότα. Προς το παρόν θα σου δώσω μόνο τρία ή τέσσερα στοιχεία.

Εκτιμάται ότι το 2010, κατά την Ημέρα της Δυάδας, την εθνική γιορτή της Καταλονίας (μια επέτειο και διαδήλωση που χρησιμεύει ως «βαρόμετρο» της επιρροής του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας) συγκεντρώθηκαν περίπου 15.000 άνθρωποι· 10.000 συγκεντρώθηκαν το 2011. Ο αριθμός ανέβηκε στο ένα εκατομμύριο το 2012. Με άλλα λόγια, πριν το 2012 τα ζητήματα ταυτότητας δεν κινητοποιούσαν πολύ τον κόσμο στην Καταλονία. Τι συνέβη μεταξύ του 2011 και του 2012; Αυτό που συνέβη ήταν το κίνημα 15M, η πρώτη προσπάθεια οργάνωσης της

λαϊκής δυσφορίας ενάντια στην κρίση και τη σκληρή νεοφιλελεύθερη διαχείρισή της (περικοπές κλπ.). **Η κινητήριος δύναμη του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας από το 2012 είναι η δυσαρέσκεια που γεννά η κρίση και η επιθυμία για μια ουσιαστική αλλαγή.**

Πιστεύω ότι είναι αδύνατο να κατανοήσουμε όσα συμβαίνουν τώρα αν δεν αναφερθούμε στην οικονομική κρίση και στο 15M. Τα κλασικά θέματα του εθνικισμού (γλώσσα, ιστορικές αδικίες, δικαίωμα στην κουλτούρα, κλπ.) υπάρχουν, αλλά στο παρασκήνιο. Στο προσκήνιο του κινήματος αυτού βρίσκεται η απόρριψη του αλαζονικού και αδιάλλακτου ισπανικού πολιτικού συστήματος, που δεν επηρεάζεται από καμία κινητοποίηση και αρνείται οποιαδήποτε μεταρρύθμιση, όση κοινωνική συναίνεση και να έχει αυτή – θυμάμαι εδώ για παράδειγμα τη Λαϊκή Νομοθετική Πρωτοβουλία της Πλατφόρμας Ζημιωμένων από τα Στεγαστικά Δάνεια [Plataforma de Afectados por la Hipoteca, PAH] το 2103 που ζητούσε την αποπληρωμή του δανείου σε είδος, τη διακοπή των εξώσεων και το κοινωνικό ενοίκιο[1].

Ένα πολιτικό σύστημα που κατά τη διάρκεια αυτών των ετών της κρίσης έχει εφαρμόσει αδίστακτα μέτρα λιτότητας που υπαγορεύονται από τις Βρυξέλλες, που έχει αποδειχθεί δομικά διεφθαρμένο –όχι επειδή υπάρχει μια «περιστρεφόμενη πόρτα» μεταξύ της πολιτικής και των επιχειρήσεων, αλλά επειδή ολόκληρο το πολιτικό σύστημα είναι μια περιστρεφόμενη πόρτα– και που έχει καταστείλει σκληρά οποιαδήποτε ειρηνική κινητοποίηση διαμαρτυρίας (με αστυνομική βία, πρόστιμα, τον «νόμο φίμωτρο», κτλ).

Επαναλαμβάνω: φυσικά και το κίνημα ανεξαρτησίας στηρίζεται σε έναν ιστορικό καταλανικό εθνικισμό, αλλά η πρόσφατη άνοδος του οφείλεται κυρίως στη δυσφορία που γεννά η κρίση και στην απόρριψη του ισπανικού πολιτικού συστήματος. Και αυτή η σύγχυση μεταξύ του εθνικού-εδαφικού ζητήματος και του δημοκρατικού ζητήματος («το λένε δημοκρατία και δεν είναι») εξηγεί γιατί τόσο διαφορετικά υποκείμενα έχουν βγει στους δρόμους, κάτι που έγινε ιδιαίτερα αντιληπτό στην κινητοποίηση

πολιτικής ανυπακοής της 1ης Οκτωβρίου. Μιλούν ακόμα και για «μη-εθνικιστικό αυτονομισμό». Έτσι αυτοπροσδιορίζονται πολλοί φίλοι μου, οι οποίοι συμμετείχαν στο 15Μ και μέχρι πριν μερικές μέρες ήταν εντελώς ξένοι προς ζητήματα ταυτότητας, αλλά τώρα έχουν ασπαστεί έναν όψιμο αυτονομισμό.

Αποτελεσματικότητα

Και γιατί αυτή η δυσαρέσκεια διοχετεύεται στον στόχο της ανεξαρτησίας και όχι σε τακτικές παρόμοιες με το 15Μ; Προτιμώ να μην το εξηγώ με όρους «χειραγώγησης». Νομίζω ότι πρόκειται περισσότερο για ζήτημα «αποτελεσματικότητας». Πολλοί άνθρωποι βρίσκουν στην ανεξαρτησία μια πιθανή αποτελεσματικότητα όσον αφορά τη ρήξη με το ισπανικό πολιτικό σύστημα, ακόμα κι αν είναι αναγκασμένοι γι’ αυτό να πιούν ένα πικρό ποτήρι (να συμμαχήσουν με αυτούς που μέχρι χθες εφάρμοζαν μέτρα λιτότητας στην Καταλονία). Οι λόγοι που προβάλλονται για την επιλογή αυτού του δρόμου είναι, για παράδειγμα:

- Υπάρχει μια κατεύθυνση, μια στρατηγική. Στο 15Μ υπήρχε μάλλον μια σειρά πρακτικών, τοπικών και τοποθετημένων, αλλά όχι μια σφαιρική στρατηγική στοχοθέτησης.
- Υπάρχει υποστήριξη από την καταλανική πολιτική τάξη. θεωρείται ότι οι πολιτικοί τελικά «κρατούν τα κλειδιά» όσον αφορά κάποιες αλλαγές και ότι είναι αυτοκτονικό να τους γυρίσει κανείς την πλάτη, όπως έκανε το 15Μ με το σύνθημα «δεν μας αντιπροσωπεύουν».
- Υπάρχει μια ιδέα της ανεξαρτησίας ως «αλλαγή χωρίς κόστος», ως μια αλλαγή που δεν απαιτεί σημαντικές αλλαγές στη ζωή μας (όπως αυτές που απαιτούσε το 15Μ) ως μια αλλαγή που σε σημαντικό βαθμό θα έρθει μέσα από την ανάθεση.

Είτε τους συμμεριζόμαστε είτε όχι, όσοι ενδιαφερόμαστε για την κοινωνική αλλαγή θα πρέπει να εξετάσουμε πολύ προσεκτικά και χωρίς περιφρόνηση τους παραπάνω λόγους.

Εμείς και οι Άλλοι

Αλλά φυσικά, τι συμβαίνει όταν η επιθυμία για αλλαγή και ρήξη εκφράζεται με εθνικιστικούς όρους (όσο κι αν αυτό είναι τακτική επιλογή); Μερικά πράγματα τα φαντάζεσαι ήδη, άλλα έχουν να κάνουν με την τοπική ιστορία μας. Το πρώτο πρόβλημα είναι η δημιουργία του «εμείς» και του «οι άλλοι».

Τα εθνικά σύμβολα (παρά τις σύγχρονες θεωρίες περί αυτού) δεν μπορούν να «ανανοηματοδοτηθούν» κατά βούληση, αλλά είναι φορτισμένα με ιστορία, εμπειρίες, συναισθήματα. Ο «καταλανικός λαός» ως υποκείμενο της αλλαγής αφήνει έξω όλους εκείνους που δεν ταυτίζονται μαζί του. Δεν δημιουργείται ένα «εμείς» που ενθαρρύνει την πολυμορφία, αλλά μια ταυτότητα με «άκαμπτα» εξωτερικά όρια.

Στην Καταλονία παραμερίζονται οι μισοί Καταλανοί, οι οποίοι αντιμετωπίζουν μια πιθανή αλλαγή εθνικότητας με φόβο και θυμό. Εκτός της Καταλονίας, η ιδέα της ανεξαρτησίας έχει ελάχιστους υποστηρικτές (για να μην πούμε καθόλου). Στη Μαδρίτη, για παράδειγμα, βγήκαμε στους δρόμους για να δείξουμε αλληλεγγύη ενάντια στην καταστολή και να ζητήσουμε «διάλογο», αλλά τίποτα περισσότερο. Δεν υπάρχει η αίσθηση ότι μας έγινε κάποια πρόσκληση να συμμετέχουμε σε μια κοινή διαδικασία. **Αυτή η απομόνωση είναι ένας παράγοντας αδυναμίας.**

Το εθνικιστικό πλαίσιο μετατοπίζει το ερώτημα του «τι» προς το ερώτημα του «ποιος»: το πρόβλημα δεν είναι οι τράπεζες ή η τηλεόραση, η αστυνομία ή η ολιγαρχία, αλλά οι τραπεζίτες, τα τηλεοπτικά κανάλια, η αστυνομικοί και οι Ισπανοί ολιγάρχες. Αυτό που είχαμε «από κοινού» –η δυσφορία για την κρίση και η απόρριψη του νεοφιλελευθερισμού– διαλύεται και χάνεται όταν εκφράζεται με εθνικούς όρους.

Ισπανικός Εθνικισμός

Η κατάσταση αυτή έχει αναβιώσει τον «ισπανισμό» σε βαθμό που δεν έχουμε δει εδώ και δεκαετίες: ούτε κατά τη διάρκεια της

οικονομικής κρίσης (σε αντίθεση με ό, τι συμβαίνει στην Ευρώπη), ούτε μετά την επίθεση στα τρένα την 11η Μαρτίου 2004 (αντίθετα με ό,τι συνέβη στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001) είδαμε τέτοια έξαρση. Ακόμη και σε στιγμές μέγιστης έντασης, όπως ήταν η απαγωγή του δημοτικού συμβούλου του Λαϊκού Κόμματος Miguel Ángel Blanco από τον ΕΤΑ, δεν επιτρεπόταν στους φασίστες να συμμετάσχουν στη διαδήλωση στη Μαδρίτη (έχω πολύ ζωντανή αυτή τη μνήμη). Τώρα η πρόσοψη της πολυκατοικίας μου, και ολόκληρη η πόλη της Μαδρίτης, είναι γεμάτη ισπανικές σημαίες. Είναι πολύ ανησυχητικό.

Τώρα, μεταξύ μας, δεν πιστεύω ότι αυτές οι σημαίες αντανακλούν ακριβώς μια ενίσχυση του κλασικού ισπανικού εθνικισμού. Θέλω να πω, αυτός ο «ισπανισμός» δεν έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο ή στόχευση, βασίζεται μόνο στην απαίτηση «σκληρής αντιμετώπισης» των αυτονομιστών από την κυβέρνηση (αντί για συνεργασία ή «διάλογο») και στα συναισθήματα που γεννά η «κόκκινη» (η ισπανική εθνική ομάδα ποδοσφαίρου, της οποίας οι επιτυχίες τα τελευταία χρόνια οφείλονται παραδόξως στη… Μπάρτσα του Γουαρδιόλα!)

Θέλω να πω ότι σήμερα η ισπανική σημαία κωδικοποιεί δυσκολίες πολύ σύγχρονες: τον φόβο της ζωής σε κρίση και την αντιδραστική επιθυμία για τάξη και σταθερότητα. Αυτό είναι το ουσιαστικό περιεχόμενο του ισπανισμού σήμερα. Δεν υπάρχουν πουθενά τα θρησκευτικά, πολεμικά ή ηρωικά στοιχεία του κλασικού ισπανικού εθνικισμού. **Ο φόβος και η απαίτηση για τάξη και ασφάλεια είναι αυτό που εκφράζεται μέσα από όλες αυτές τις σημαίες, όχι η νοσταλγία μιας αυτοκρατορικής Ισπανίας ή κάτι παρόμοιο.** Έτσι νομίζω.

Reality Check

Αυτές τις μέρες τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Γι’ αυτό η κατάσταση είναι τόσο περίεργη. Δεν υπάρχει ακριβώς καταλανικός εθνικισμός, αλλά μάλλον η απόρριψη του ισπανικού πολιτικού συστήματος. Δεν υπάρχει ακριβώς ισπανικός εθνικισμός, αλλά

μάλλον η φοβισμένη επιθυμία για τάξη και κανονικότητα μέσα στην παγκοσμιοποίηση. Δεν υπάρχει ο Φράνκο ενάντια στη δημοκρατία, ούτε καλές ολιγαρχίες, ούτε καμία Ευρώπη (ενδεχομένως) που θα μας σώσει, κτλ. Οι εικόνες της πραγματικότητας έχουν αποσυνδεθεί από την ίδια την πραγματικότητα και παντού υπάρχουν οφθαλμαπάτες, ομοιώματα.

Ωστόσο, μετά την 1η Οκτωβρίου έγινε ένα πολύ σκληρό «reality check» ορισμένων ψευδαισθήσεων του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας:

- Από τη μια, έχουν αποκαλυφθεί η ποικιλομορφία και ο διχασμός («βαθύς» ή «περιστασιακός»;) της καταλανικής κοινωνίας μέσα από διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις. Δεν υπάρχει «ένας» λαός, αλλά τουλάχιστον δύο. Αυτή η πόλωση τροφοδοτεί την κατασταλτική στρατηγική του Λαϊκού Κόμματος.
- Από την άλλη, αποκαλύφθηκε ότι δεν θα υπάρξει «ανεξαρτησία χωρίς κόστος». Οι εταιρείες και οι τράπεζες μετέφεραν την έδρα τους (ώστε να μην φύγουν από την ΕΕ) και απειλούν να εγκαταλείψουν οριστικά την Καταλονία. Ξαφνικά εμφανίζεται η «πραγματική εξουσία» και αφήνει να πλανάται στον αέρα μια σημαντική ερώτηση: θα δεχόσασταν να είστε φτωχότεροι προκειμένου να ζήσετε σε μια ανεξάρτητη Καταλονία; Πόσο μακριά πηγαίνει η δέσμευσή σας και η επιθυμία σας;
- Τέλος, αποκαλύφθηκε ότι οι πολιτικοί –οι οποίοι υποτίθεται ότι «κρατούσαν τα κλειδιά» των αλλαγών– κάνουν τους δικούς τους υπολογισμούς (δεν εκπληρώνουν απλά την λαϊκή εντολή) και αυτοσχεδιάζουν με μεγάλη αφέλεια (και ανευθυνότητα;), αναμένοντας μια εξωτερική παρέμβαση από την Ευρώπη για τη σωτηρία.

Σε κάθε περίπτωση, αποκαλύπτεται η αδυναμία και η ανεπάρκεια (όπως συνέβη και με την περίπτωση του Podemos) της ιδέας της κοινωνικής αλλαγής μέσω της «εφόδου στους ουρανούς»· της ιδέας της ριζοσπαστικής κοινωνικής αλλαγής από τα πάνω, ακόμα κι αν στηρίζεται στην κινητοποίηση των από κάτω· της ιδέας της

επικής και στιγμιαίας αλλαγής, της απόλυτης επικράτησης πάνω στον εχθρό· της ιδέας ότι αρκεί να διακηρύξουμε την αλλαγή για να πραγματοποιηθεί.

Αδιέξοδο

Και τώρα τι γίνεται; Κανείς δεν μπορεί να πει, κι εγώ ακόμα λιγότερο. Οι πιο αισιόδοξοι φίλοι μου εξακολουθούν να πιστεύουν ότι μπορούν να «υπερχειλίσουν» το κίνημα ανεξαρτητοποίησης: να ριζοσπαστικοποιήσουν το «δικαίωμα στην απόφαση για την ανεξαρτησία» για να φτάσουν στο «δικαίωμα στην απόφαση για όλα» (πλησιάζοντας έτσι σε μια ιδέα δημοκρατίας σαν εκείνη του 15M: καθημερινή δημοκρατία, δημοκρατία της πράξης, πραγματική δημοκρατία)· ή να ριζοσπαστικοποιήσουν τη διαδικασία δειλής συνταγματικής μεταρρύθμισης που φαίνεται να ανοίγει για να εκκινήσουν μια πραγματική «συντακτική διαδικασία» από τα κάτω, όπου θα επαναπροσδιοριστούν οι κανόνες της κοινής ζωής (συμπεριλαμβανομένης της ένωσης ή απόσχισης της Καταλονίας). **Να εγκαταλείψουν μαζί «αυτή» την Ισπανία, και όχι γενικά να εγκαταλείψουν την Ισπανία.**

Οι πιο απαισιόδοξοι φίλοι μου στέκονται στο περιθώριο αυτής της διαδικασίας, προτιμούν να μην κάνουν θόρυβο, να μην γίνουν αντικείμενο εργαλειοποίησης από λογικές που τους είναι ξένες, λογικές αντίπαλων στρατοπέδων και αφηρημένες διαδικασίες χωρίς σαφή σύνδεση με την υλικότητα της καθημερινής ζωής. Θα δούμε.

Σε κάθε περίπτωση, το κίνημα για την ανεξαρτησία μου φαίνεται αδιέξοδο. Η δυσφορία μας και η επιθυμία μας για αλλαγή απαιτούν νέους χάρτες και εργαλεία, αλλά συνεχίζουμε να χρησιμοποιούμε τα παλιά. Δεχόμαστε μια επίθεση στο οικονομικό πεδίο και απαντούμε στο πολιτικό πεδίο (να πάρουμε την εξουσία, να ιδρύσουμε ένα νέο κράτος), αλλά η πολιτική πλέον δεν έχει την εξουσία.

Όσοι ερχόμαστε από κίνημα των πλατειών, οι υποστηρικτές του Podemos, οι όψιμοι καταλανιστές… όλοι μας πρέπει να σκεφτούμε βαθιά το τι είναι ο νεοφιλελευθερισμός μέσα στον οποίο

εκτυλίσσονται οι ζωές μας. Αυτή η εξουσία που δεν κατεβαίνει στις εκλογές αλλά τις κερδίζει όλες, που ελέγχει τους θεσμούς χωρίς να έχει εκλεγεί από κανέναν. Αυτή η εξουσία δεν είναι ακριβώς ένα «πολιτικό καθεστώς», αλλά ένα κοινωνικό σύστημα που διαπερνά ολόκληρη τη ζωή (ένας «κόσμος» λένε κάποιοι). Μια εξουσία που δεν είναι εξωτερική, αλλά την αναπαράγουμε με αμέτρητες χειρονομίες και καθημερινές αποφάσεις (ποια υπηρεσία χρησιμοποιούμε για το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μας, σε ποιο σχολείο πάμε τα παιδιά μας, σε ποια τράπεζα βάζουμε τις οικονομίες μας, κτλ.). Μια ανώνυμη και σιωπηλή δύναμη που δεν μπορούμε να «διακρίνουμε» στην απλουστευμένη εκδοχή της πραγματικότητας που κάθε μέρα μας παρέχουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με τη χολιγουντιανή δίψα τους για χαρακτήρες, δράμα και δράση (πλέον και οι ειδήσεις έχουν μουσική υπόκρουση).

Πώς αμφισβητείται αυτή η εξουσία, πώς διακόπτεται, πώς διαταράσσεται; Πρέπει να επαναδιατυπώσουμε προσεκτικά την κοινωνική αλλαγή: ως μια αργή και μακροπρόθεσμη αλλαγή, όχι στιγμιαία και επική· ως μια αλλαγή που έχει προεικονιστεί στις καθημερινές πρακτικές, και όχι ως μια «στιγμή εφόδου»· ως μια αλλαγή που δεν διακηρύσσεται, αλλά οικοδομείται· και όπου οι άλλοι –εκείνοι που δεν είναι σαν εμάς– δεν εξαφανίζονται, αλλά μαθαίνουμε να ζούμε μαζί τους με όρους ισότητας.

Εντάξει, θα σταματήσω εδώ. Πώς σου φαίνεται όλο αυτό το χάος; Θα ήθελα να ακούσω τη γνώμη σου. Ας συνεχίσουμε να σκεφτόμαστε μαζί.

Χαιρετισμούς,
Α.

_____

** Ο Amador Fernández-Savater είναι εκδότης και συγγραφέας. Συμμετέχει ενεργά εδώ και δεκαετίες σε κινήματα βάσης στην Ισπανία (κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης, φοιτητικό, αντιπολεμικό, στεγαστικό, κίνημα των πλατειών). Ζει στη Μαδρίτη.*

Σημείωση:
[1] Στην Ισπανία η νομοθεσία δεν προβλέπει την παραγραφή του στεγαστικού δανείου με την κατάσχεση του ακινήτου. Ο οφειλέτης που δεν μπορεί να εξυπηρετήσει το δάνειο χάνει το σπίτι του και συνεχίζει να οφείλει το ίδιο ποσό. Αυτός ο νόμος είχε τραγικές κοινωνικές συνέπειες μετά την κρίση του 2008, και συνέβαλλε στην άνοδο της Πλατφόρμας Ζημιωμένων από τα Στεγαστικά Δάνεια (PAH) ως δίκτυο αυτοοργάνωσης, αλληλοβοήθειας και αυτοάμυνας των οφειλετών.

Μια Διαφορετική Οπτική για την Κατανόηση της Καταλανικής Διαμάχης

Θοδωρής Καρυώτης

Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, η τοπική κυβέρνηση της Καταλονίας μόλις έχει διακηρύξει την ανεξαρτησία της, ή όπως λένε οι ίδιοι οι καταλανιστές, την «ρεπούμπλικα». Από την πλευρά της η κεντρική κυβέρνηση της Μαδρίτης έχει ενεργοποιήσει το άρθρο 155 του Συντάγματος, καταλύοντας την αυτοκυβέρνηση της περιοχής, καθαιρώντας όλους τους τοπικούς άρχοντες και αναλαμβάνοντας κεντρική διαχείριση όλων των θεσμών μέχρι τις εκλογές που προκηρύχτηκαν για τις 21 Δεκεμβρίου.

Η κατάσταση δείχνει να οδηγείται στην κλιμάκωση: από τη μία, η κεντρική κυβέρνηση έχει αρχίσει ήδη να αναπτύσσει τα σώματα ασφαλείας και να χρησιμοποιεί το ποινικό σύστημα για να επιβάλει το άρθρο 155 – στους 1000 τραυματίες της 1ης Οκτωβρίου έχουν προστεθεί ήδη μια πενηντάδα δικογραφίες με εκατοντάδες

κατηγορούμενους, και δύο πολίτες προφυλακισμένοι με την κατηγορία της «ενθάρρυνσης της κινητοποίησης»· από την άλλη, η καταλανική κυβέρνηση φαίνεται αποφασισμένη να προχωρήσει στην «ίδρυση» του ανεξάρτητου κράτους, παρόλο που τυπικά δεν έχει πια καμία εξουσία και το μόνο μέσο που έχει στην διάθεση της είναι η λαϊκή κινητοποίηση.

> *Ελευθεριακοί και αριστεροί ριζοσπάστες παρακολουθούν με αμηχανία τη διαμάχη. Τι έχει συμβεί, αναρωτιέται για παράδειγμα ο αναρχικός Τομάς Ιμπάνιεθ, ώστε κάποια από τα μαχητικότερα τμήματα της κοινωνίας να έχουν περάσει από τον αγώνα ενάντια στην καταλανική άρχουσα τάξη σε συμμαχία μαζί της;*

Προφανώς ο καταλανικός εθνικισμός υποκινείται από την θέληση των πολιτικών και οικονομικών ελίτ για μεγαλύτερο μερίδιο εξουσίας. Εξίσου προφανές είναι ότι οποιαδήποτε έκκληση για εθνική ενότητα απέναντι στον «εχθρό» έχει ως αποτέλεσμα την εμπλοκή των υποτελών τάξεων στα παιχνίδια εξουσίας των ισχυρών και στην απομάκρυνση από την προοπτική μιας διεθνιστικής χειραφέτησης.

Οπωσδήποτε η λαϊκή κινητοποίηση γύρω από μια εθνική ταυτότητα δεν μπορεί να έχει πραγματικά χειραφετητικά αποτελέσματα, αφού γεννάει ένα "μέσα" και ένα έξω, ένα "εμείς" και ένα "οι άλλοι". Όχι μόνο διαιρεί τις υποτελείς τάξεις με τεχνητές διαχωριστικές γραμμές, αλλά και δεν αφήνει περιθώριο για αμφισημία, αντιπαράθεση ή σύγκρουση μέσα στο «εθνικό μπλοκ»· νομιμοποιεί έτσι και διευκολύνει την εκμετάλλευση των υποτελών τάξεων από τις εθνικές ελίτ.

Όσο προφανείς είναι οι παραπάνω αναλύσεις, άλλο τόσο ανεπαρκείς είναι για την κατανόηση της πραγματικής δυναμικής και προοπτικής του κινήματος ανεξαρτησίας της Καταλονίας, αφού δεν έχουν σαν αφετηρία μια ανάγνωση των πραγματικών διλλημάτων και συνθηκών που αντιμετωπίζουν, τόσο συγχρονικά όσο και διαχρονικά, τα κοινωνικά κινήματα στην Καταλονία. Θα κάνω εδώ

μια απόπειρα να προσφέρω 5 «αιρετικές» ιδέες για μια διαφορετική κατανόηση της διαμάχης:

1. Ο καταλανισμός δεν κατευθύνεται από την αστική τάξη

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κίνημα απόσχισης της Καταλονίας ηγεμονεύεται από επαγγελματίες πολιτικούς, κυνικούς και αδίστακτους, οι οποίοι χρησιμοποιούν την διαμάχη με την Μαδρίτη και τα εθνικό αίσθημα για να στρέψουν την προσοχή μακριά από τις δικές τους ευθύνες για τις πολιτικές αποκλεισμού και υφαρπαγής που εφαρμόζουν.

Ωστόσο, το επιχείρημα ότι το σχέδιο απόσχισης της Καταλονίας είναι απόρροια της δίψας των Καταλανών αστών για περισσότερη εξουσία δεν επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα: τις τελευταίες δύο εβδομάδες, 1.700 καταλανικές επιχειρήσεις έχουν μεταφέρει την έδρα τους σε άλλες περιοχές. Σύσσωμοι οι εκπρόσωποι των βιομηχανικών, τραπεζικών, χρηματοπιστωτικών ενώσεων έχουν καταδικάσει το σχέδιο ανεξαρτητοποίησης. Η εφημερίδα «La Vanguardia», φωνή των Καταλανών αστών εδώ και έναν αιώνα, τοποθετείται ανοιχτά κατά της διαδικασίας.

Οι Καταλανοί βιομήχανοι και τραπεζίτες καμία ανάγκη δεν έχουν να «ταράξουν τα νερά» των επικερδών τους δραστηριοτήτων· αισθάνονται την απειλή της απώλειας της κοινής αγοράς της ΕΕ –αφού δεν νοείται η αναγνώριση μιας ανεξάρτητης Καταλονίας στο πλαίσιο της υπάρχουσας ΕΕ– αλλά και ενός πιθανού μποϊκοτάζ άλλων ισπανικών περιοχών στα καταλανικά προϊόντα, μια συχνή τακτική πίεσης των Ισπανών εθνικιστών.

Ενώ δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο καταλανικός εθνικισμός έχει καλλιεργηθεί τις τελευταίες δεκαετίες από τα μέσα ενημέρωσης και συγκεκριμένες κυβερνητικές πολιτικές, δεν κρύβεται το καταλανικό μεγάλο κεφάλαιο πίσω από αυτές τις προσπάθειες. Ο καταλανισμός αποτελεί μάλλον πολυσυλλεκτικό κίνημα στο οποίο συγκλίνουν τρία –τουλάχιστον– εθνικιστικά ρεύματα:

- Ένας ιστορικός, πολιτιστικός, συντηρητικός εθνικισμός που θρηνεί τους αιώνες καταπίεσης της καταλανικής κουλτούρας από τους Ισπανούς, θυμάται με οργή τις απόπειρες του Φράνκο να εξαφανίσει την καταλανική γλώσσα και να εξισπανίσει τον πληθυσμό, και εξυμνεί την καταλανική κουλτούρα, λογοτεχνία και παράδοση.
- Ένας φιλελεύθερος, μικροαστικός, φιλοευρωπαϊκός εθνικισμός, που ασφυκτιά μέσα στο ισπανικό βασίλειο και αγανακτεί με την διεφθαρμένη, θρησκόληπτη και σκοταδιστική μεταφρανκική δεξιά που κυβερνά στη Μαδρίτη. Η καταλανική μεσαία τάξη κοιτάει προς την Ευρώπη και θεωρεί το ισπανικό κράτος ανάχωμα στις επιδιώξεις και προσδοκίες της.
- Ένας ρομαντικός, λαϊκός, συλλογικός εθνικισμός, που προσπαθεί να διασώσει τις παραδόσεις αγώνα, αυτάρκειας και αυτοδιάθεσης της καταλανικής υπαίθρου και των λαϊκών στρωμάτων.

2. Ο καταλανισμός περιλαμβάνει τμήματα με αντικαπιταλιστικές πρακτικές και αιτήματα

Αυτό το τελευταίο ρεύμα αξίζει να το εξετάσουμε πιο διεξοδικά, ιδιαίτερα μέσα από την πολιτική του έκφραση, την CUP (Υποψηφιότητα Λαϊκής Ενότητας), ένα ακροαριστερό κόμμα που αποτελεί «ρυθμιστή» της αποσχιστικής διαδικασίας, αφού οι 10 ψήφοι του στο τοπικό κοινοβούλιο είναι αυτές που μέχρι σήμερα έχουν δώσει την πλειοψηφία στο κυβερνητικό μπλοκ.

Η CUP ξεκίνησε στην καταλανική ύπαιθρο ως δημοτιστικό σχήμα, συμμαχία κοινωνικών κινημάτων, αντιφασιστών, φεμινιστών, καταληψιών με σαφή «καταλανιστικό» χαρακτήρα. Στις δημοτικές εκλογές του 2003, του 2007 και του 2011, εδραίωσε την παρουσία της στους –μικρούς κυρίως– καταλανικούς δήμους, με ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα που περιλάμβανε συνελευσιακές πρακτικές και τακτική εναλλαγή των μελών στις θέσεις εξουσίας. Πολιτικός

ορίζοντας της οργάνωσης είναι η συνομοσπονδία δήμων με την εξουσία να πηγάζει από τη βάση μέσω ανακλητών εκπροσώπων, σε ένα αντιφατικό μείγμα με την κρατικοποίηση και τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας.

Το 2012 το κόμμα έκανε διστακτικά το βήμα προς τις τοπικές βουλευτικές εκλογές, κερδίζοντας 3 από τις 135 έδρες· χρησιμοποίησε την επιρροή αυτή όχι με την «σοβαρότητα» ενός κόμματος που αποβλέπει στην εξουσία, αλλά «εμπρηστικά», παίρνοντας πρωταγωνιστικό ρόλο σε θεαματικές αντιπαραθέσεις με τη κυβέρνηση μέσα και έξω από το κοινοβούλιο.

Ο ρόλος αυτός του εμπρηστή γέννησε μεγάλες αντιφάσεις στην CUP όταν η κοινοβουλευτική της επιρροή αυξήθηκε το 2015 και κλήθηκε να αποφασίσει αν θα δώσει στήριξη στο συνασπισμό της δεξιάς και της κεντροαριστεράς του καταλανισμού, τη συμμαχία «Μαζί για το Ναι» (Junts pel Si) με σκοπό τη διεξαγωγή δεσμευτικού δημοψηφίσματος για την ανεξαρτητοποίηση της Καταλονίας. Η εσωτερική διαβούλευση ήταν μακρά, επίπονη και διχαστική για το κόμμα. Η πρώτη γενική συνέλευση έληξε με ισοπαλία 1.515 ψήφων υπέρ της στήριξης και 1.515 κατά. Το αδιέξοδο ξεπεράστηκε μετά από μια συμβολική «νίκη» της CUP, που, με αντάλλαγμα τη στήριξη στον κυβερνητικό συνασπισμό, εξανάγκασε την καταλανική δεξιά να αντικαταστήσει τον παραδοσιακό χαρισματικό ηγέτη της Αρτούρ Μας με τον υποτιθέμενα «μετριοπαθή» Κάρλας Πουτζντεμόν.

Φυσικά η κατακραυγή για αυτή τη μεταστροφή του κόμματος ήταν μαζική. Φωτογραφίες των στελεχών της CUP εναγκαλισμένων με μισητές φιγούρες του καταλανικού πολιτικού κατεστημένου έκαναν τον γύρο των κινηματικών και θεσμικών μέσων ενημέρωσης. Πριν αποδώσουμε την «κωλοτούμπα» σε εθνικιστικές αυταπάτες ή στην εξουσία που διαφθείρει ακόμα και τους πιο ειλικρινείς ριζοσπάστες, ας δούμε με ποιο τρόπο νοηματοδοτούν οι ίδιοι την τακτική τους. Σε συνέντευξη της στη «Βαβυλωνία» (Τεύχος 17, Ιανουάριος 2015) η νυν κοινοβουλευτική εκπρόσωπος της CUP Άνα Γκαμπριέλ διασαφηνίζει: «θεωρούμε την ιδιότητα αυτή [του καταλανού/ής] σαν μια συλλογική ταυτότητα αντίστασης.

Συνδέεται στενά με τον αγώνα που έδωσε ο καταλανικός λαός, συγκεκριμένα η εργατική τάξη και οι αγρότες – που αποτελούν και την πλειοψηφία της χώρας. Είμαστε λοιπόν υπέρ της ανεξαρτησίας γιατί για εμάς είναι ένα εργαλείο για να ανατρέψουμε την υπάρχουσα κοινωνική κατάσταση. Είναι ένας ακόμα τρόπος για να μπορούμε να αποφασίζουμε για όλους τους τομείς της κοινωνίας καθώς και για τη μορφή οργάνωσής της, χωρίς να περιοριζόμαστε μόνο στα οικονομικά.»

Στο πλαίσιο της ρεαλπολιτίκ, η CUP προφανώς δεν υποστηρίζει ότι η καταλανική ανεξαρτησία από μόνη της θα φέρει την αναδιανομή, την δικαιοσύνη, την λαϊκή αυτοδιάθεση, το τέλος της εκμετάλλευσης. Υποστηρίζει όμως ότι, απελευθερωμένοι από τα ολοκληρωτικά κατάλοιπα του ισπανικού κράτους, και έχοντας κερδίσει την αυτοδιάθεση μέσα από έναν μαζικό λαϊκό αγώνα ενάντια στις επιθυμίες της καταλανικής αστικής τάξης, όσοι και όσες πρεσβεύουν τις παραπάνω ιδέες θα βρεθούν σε έναν ευνοϊκό συσχετισμό δυνάμεων σε μια ανεξάρτητη Καταλονία.

Η CUP δεν είναι το μόνο τμήμα του καταλανισμού που έχει αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό. Πολλά κινήματα με ελευθεριακή προέλευση αυτοπροσδιορίζονται ως «αυτονομιστές αλλά αντικρατιστές» και επιχειρούν να δώσουν ένα διαφορετικό νόημα στην ιδέα της ανεξαρτησίας. Αυτές τις ιδέες προωθούν, αγωνιστές και κινήματα που προέρχονται από το 15M (το κίνημα των πλατειών) ή άλλα που εντάσσονται στον Καταλανικό Ολοκληρωμένο Συνεταιρισμό (CIC), ένα εκτεταμένο δίκτυο συλλογικοτήτων που πειραματίζονται με μια μετακαπιταλιστική οικονομία –αν και ο CIC, όντας ένα πολυσυλλεκτικό δίκτυο, δεν έχει κάποια κεντρική «γραμμή» υπέρ ή κατά της ανεξαρτησίας.

Πιθανώς μοιάζει με αφελή βολονταρισμό η ευχή της Γκαμπριέλ από την ίδια συνέντευξη: «Μακάρι να δημιουργήσουμε καινούργιες μορφές που να ξεφεύγουν από το κλασσικό μοντέλο του κράτους όπως το γνωρίζουμε, δηλαδή καταπιεστικό και συγκεντρωτικό. Μακάρι λοιπόν στον αγώνα για να δημιουργήσουμε ένα κράτος να δημιουργήσουμε κάτι που δεν μοιάζει καθόλου με κράτος.» Ανεξάρτητα από το αν θεωρούμε την τακτική τους εύστοχη ή

άστοχη, η CUP και κάποιες οργανώσεις που προέρχονται από την ελευθεριακή παράδοση βλέπουν την ανεξαρτησία ως μια διαδικασία που θα ανοίξει νέα πεδία αγώνα. Θα ήταν λάθος από την άνεση του πληκτρολογίου μας να θεωρήσουμε αυτή την προσπάθεια εκ των προτέρων καταδικασμένη στην αποτυχία.

3. Ο καταλανισμός μάχεται ενάντια στο βαθύ κράτος της ισπανικής μεταπολίτευσης

Δεν είναι τυχαίο ότι ο καταλανισμός αποκτά τέτοια δυναμική σήμερα, μετά από 6 χρόνια παραμονής του Λαϊκού Κόμματος (Partido Popular) στην κεντρική κυβέρνηση. Η πολιτική στην Ισπανία υπήρξε πάντα μια διελκυστίνδα ανάμεσα στη Μαδρίτη και τις περιοχές που θεωρεί "υποτελείς", με την απειλή της βίας πάντα να υποβόσκει. Η σαρανταετής δικτατορία του Φράνκο, η οποία επέβαλε αιμοσταγείς πολιτικές εκκαθάρισης και ομογενοποίησης, δεν έληξε με κάποια μαζική λαϊκή κινητοποίηση, αλλά με το θάνατο του ίδιου του δικτάτορα το 1975. Η «μεταπολίτευση» (transición) σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από το ίδιο το καθεστώς, με σκοπό να συνδυαστούν τα πλεονεκτήματα της μετάβασης στη δημοκρατία –ιδιαίτερα η πρόσβαση στο ΝΑΤΟ και στην εν τη γενέσει Ευρωπαϊκή Ένωση– με τη συνέχεια της πολιτικής και οικονομικής κυριαρχίας των ίδιων ελίτ και την ατιμωρησία των εγκλημάτων της δικτατορίας. Χαρακτηριστικά, ο Μανουέλ Φράγα, υπουργός του Φράνκο, πρωτοστάτησε στη διαμόρφωση του Συντάγματος του 1978 και αμέσως μετά ίδρυσε το Λαϊκό Κόμμα, το οποίο εναλλάσσεται από τότε στην εξουσία με το κεντροαριστερό PSOE – παρέμεινε, μάλιστα, επίτιμος πρόεδρος του κόμματος μέχρι τον θάνατό του το 2012.

Ο αντικαταλανισμός και ο αντιβασκισμός βρίσκονται στην καρδιά του πολιτικού συστήματος, σε μια χώρα όπου οι οικονομικές, γραφειοκρατικές, μιντιακές και πολιτικές ελίτ είναι «κληρονομικές» και σχεδόν απαράλλακτες από την εποχή του Φράνκο, και ο θεσμός της μοναρχίας αποτελεί «εγγυητή» της

διαιώνισης τους στην εξουσία. Η απειλή του κατακερματισμού της χώρας είναι αυτό που δίνει δύναμη και λόγο ύπαρξης στην ισπανική δεξιά, με τον ίδιο τρόπο που παλιότερα δικαιολόγησε 40 χρόνια δικτατορίας. Δεν είναι υπερβολή να υποστηρίξουμε ότι αν οι Καταλανοί και οι Βάσκοι αυτονομιστές δεν υπήρχαν, ο Ραχόι θα έπρεπε να τους εφεύρει.

Πράγματι, η άνοδος των περιφερειακών εθνικισμών είναι φιλί ζωής για το αποδυναμωμένο Λαϊκό Κόμμα το οποίο, εμπλεκόμενο σε σκάνδαλα διαφθοράς που φτάνουν μέχρι τα ανώτατα κλιμάκια και με μεγάλη φθορά από την μακροχρόνια εφαρμογή πολιτικών λιτότητας, έχει αποξενώσει την εκλογική του βάση και κυβερνά τον τελευταίο χρόνο χωρίς επαρκή πλειοψηφία στο κοινοβούλιο για να μπορεί να νομοθετεί. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι, ενώ ο Ραχόι σκίζει τα ρούχα του σχετικά με τον καταλανικό αυτονομισμό, ο ίδιος συστηματικά τον υποδαυλίζει, για παράδειγμα όταν καταφεύγει στα ανώτατα δικαστήρια για να ακυρώσει αρμοδιότητες της καταλανικής κυβέρνησης που προβλέπονται στο “εστατούτ”, το “καταστατικό” της καταλανικής αυτοκυβέρνησης ή όταν διατάζει την μαζική καταστολή του γενικού πληθυσμού κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος.

Ο Ραχόι ενδιαφέρεται να συσπειρώσει την αντιδραστική και εθνικιστική βάση του Λαϊκού Κόμματος, και στο βωμό αυτής της πολιτικής επιδίωξης, μια στρατιωτική εισβολή σε ένα κομμάτι της ίδιας του της χώρας που αφήνει πίσω 1000 τραυματίες δεν είναι υψηλό τίμημα. Καλώς ή κακώς, αυτή είναι η Ισπανία από την οποία οι Καταλανοί θέλουν να αποσχιστούν. Ο τρόπος διακυβέρνησης του Ραχόι –που δεν διαφέρει από αυτόν των προκατόχων του στην ισπανική δεξιά, από τον Φράνκο και μετά– είναι ένας από τους σημαντικούς λόγους ανόδου και νομιμοποίησης του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας τα τελευταία χρόνια.

4. Η ισπανική (ευρύτερη) αριστερά δεν

έχει κάτι ουσιαστικό να αντιπροτείνει

Φυσικά όλο το πολιτικό φάσμα της ευρύτερης αριστεράς στην Ισπανία, από τους αναρχοσυνδικαλιστές μέχρι τον συνασπισμό «Ενωμένοι Μπορούμε» (Unidos Podemos) του Ποδέμος με την Ενωμένη Αριστερά αναγνωρίζουν την αντιαυταρχική και αντικαθεστωτική διάσταση του καταλανισμού, ανταπαντούν όμως με αφηρημένα κλισέ περί ενότητας ενάντια στο «καθεστώς του ‘78» το οποίο θα πρέπει να ανατραπεί από τον ίδιο το λαό. Ιδίως τα κόμματα της αριστεράς επαναλαμβάνουν την έκκληση για τη δημιουργία μιας ομοσπονδιακής, κοσμικής, πολυεθνικής ρεπούμπλικας, δηλαδή δημοκρατίας· ο όρος ρεπούμπλικα στην Ισπανία παραπέμπει στην κατάργηση της μοναρχίας και έχει αναφορές στην «Δεύτερη Ισπανική Δημοκρατία» (Segunda Republica Española), τις κυβερνήσεις της περιόδου του 1931-39, τις οποίες ανέτρεψε τελικά το πραξικόπημα του Φράνκο.

Για να τεθεί, βεβαίως, ζήτημα αναθεώρησης του συντάγματος και πολιτειακής αλλαγής στην Ισπανία πρέπει να εξασφαλιστεί πλειοψηφία 3/5 και στη βουλή και στη γερουσία· όνειρο θερινής νυκτός για μια αριστερά που εκλογικά κινείται γύρω από το 20% και φλερτάρει με το PSOE, τον άλλο πυλώνα του «καθεστώτος του ‘78» για να μπορέσει μελλοντικά να κατακτήσει έστω ένα μικρό κομμάτι εξουσίας. Οι αφηρημένες και γενικόλογες αναφορές στην πολυεθνική ομοσπονδία, συνεπώς, ισοδυναμούν με το «ψηφίστε μας, και ας περιμένουμε να ωριμάσουν οι συνθήκες».

5. Ο καταλανισμός δεν είναι επαναστατικός, ωστόσο αποτελεί ένα προοδευτικό μαζικό κίνημα

Αυτό που είναι πλέον προφανές, και που όλες οι αναλύσεις της αριστεράς και τις αναρχίας, από τις πιο επαναστατικές μέχρι τις πιο μεταρρυθμιστικές, αρνούνται να παραδεχτούν, είναι ότι το κίνημα για την καταλανική ανεξαρτησία είναι η μεγαλύτερη απειλή και πρόκληση που έχει ποτέ αντιμετωπίσει το καθεστώς

του ’78. Είναι ένα μαζικό κίνημα ανοιχτά αντιμοναρχικό, αντιαυταρχικό, με κεντρικό αίτημα τον εκδημοκρατισμό και την αυτοδιάθεση και με τακτικές λαϊκής αυτοοργάνωσης και πολιτικής ανυπακοής. Σαφώς, δεν έχει τα ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά που πολλοί θα επιθυμούσαμε και τα οικονομικά του αιτήματα κινούνται μάλλον στο πεδίο του φιλελευθερισμού, ωστόσο θα αποτελούσε πνευματική οκνηρία απλά να του κολλήσουμε την ταμπέλα του εθνικισμού και να θεωρήσουμε ότι ξεμπερδέψαμε μαζί του.

Είναι φυσιολογικό τόσο κούνημα σημαίας εκατέρωθεν να δημιουργεί αποστροφή σε όσους και όσες εμφορούνται από ελευθεριακές ιδέες. Ωστόσο, ιστορικά οι επαναστάτες ποτέ δεν περίμεναν να γεννηθεί εκ του μη όντος το συνειδητοποιημένο μαζικό κίνημα για να συμμετέχουν εκ των υστέρων· αντίθετα συμμετείχαν ενεργά στα μαζικά προοδευτικά κινήματα της εποχής τους με σκοπό να τα ριζοσπαστικοποιήσουν. Η παρακμή της ευρύτερης αριστεράς στον 21ο αιώνα επιτρέπει στους «επαναστάτες» της εποχής μας να απορρίπτουν τα μαζικά προοδευτικά κινήματα ως διαταξικά, μικροαστικά, ρεφορμιστικά κτλ. και να επιτρέπουν στον εαυτό τους να μένουν μακριά από αυτά· φαινόμενο που παρατηρήθηκε ήδη το 2011 σε σχέση με το κίνημα των πλατειών, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ισπανία.

Πέραν αυτού, τα καταλανικά κινήματα που δρουν μέσα σε ένα τόσο πολωμένο πολιτικό σκηνικό δεν έχουν μόνο την ευθύνη της πράξης, αλλά και την ευθύνη της μη πράξης. Όταν το κράτος καταστέλλει βίαια πολίτες που χρησιμοποιούν τακτικές αυτοοργάνωσης και πολιτικής ανυπακοής με αίτημα την αυτοδιάθεση, όποιος ισχυρίζεται ότι τηρεί «ίσες αποστάσεις» δεν κάνει τίποτε άλλο από το να κρύβεται πίσω από το δάχτυλο του.

Και τώρα τι;

Δεν χρειάζεται να έχει κανείς ιδιαίτερες ενορατικές ικανότητες για να προβλέψει ότι αυτή η απόπειρα δημιουργίας μιας

ανεξάρτητης Καταλονίας θα πέσει στο κενό. Με την εφαρμογή του άρθρου 155, οι πολιτικοί ηγέτες της τοπικής κυβέρνησης δεν έχουν καμία τυπική εξουσία, και όλες οι δυνάμεις καταστολής (συμπεριλαμβανόμενης της καταλανικής αστυνομίας, των Μόσος ντ΄Εσκουάντρα) βρίσκονται πλέον στην υπηρεσία της κεντρικής κυβέρνησης. Λαϊκή αντίδραση σίγουρα θα υπάρξει, όπως και βίαιη καταστολή, συλλήψεις, καταδίκες. Σε κάθε περίπτωση, το σχέδιο ανεξαρτησίας δεν τελειώνει εδώ, αφού στις επόμενες εκλογές τα κόμματα του καταλανισμού είναι πιθανόν να διατηρήσουν ή να ενισχύσουν την επιρροή τους, και να εκκινήσουν έτσι εκ νέου την διαδικασία.

Ο καταλανισμός δεν έχει πείσει ότι έχει μια ισχυρή πλειοψηφία και δυναμική μέσα στην καταλανική κοινωνία. Η κοινοβουλευτική του πλειοψηφία είναι οριακή, και στο δημοψήφισμα της 1 Οκτώβρη ψήφισε μόλις 43% των ψηφοφόρων –ένας αριθμός που θα έφτανε στο 46% αν δεν υπήρχε η βίαιη καταστολή. Ωστόσο το ζήτημα δεν είναι τόσο ποσοτικό όσο ποιοτικό. Ενώ ο καταλανισμός ηγεμονεύεται από οικονομικά συντηρητικές δυνάμεις, περιλαμβάνει τμήματα με πολύ προωθημένα αιτήματα και πρακτικές.

Τα ζητήματα που ανοίγει στο ισπανικό πολιτικό σκηνικό –της **πολιτειακής αλλαγής**, της **αυτοδιάθεσης**, του **εκδημοκρατισμού**– έρχονται να ταρακουνήσουν τα λιμνάζοντα νερά της μεταφρανκικής Ισπανίας. Βεβαίως, όπως κάθε μαζικό κίνημα, ο καταλανισμός περιλαμβάνει μεγάλες και άλυτες αντιφάσεις. Ωστόσο, θα ήταν λάθος να τον κατατάξουμε απλά στην κατηγορία των «εθνικισμών» και να του εφαρμόσουμε μια γενική ανάλυση περί ταξικής και εθνικής ενότητας· αντίθετα, οφείλουμε να τον μελετήσουμε σε όλη την πολυπλοκότητα του, να αναγνωρίσουμε τους περιορισμούς του αλλά και να διερευνήσουμε τα πεδία αγώνα που ανοίγει και τις χειραφετητικές δυνατότητες που προσφέρει.

Μαδρίτη: Κινήματα Πόλης, Αστικός Σχεδιασμός & Δημόσιος Χώρος

Raphaël Besson*
Μετάφραση: Δημήτρης Πλαστήρας

Από την οικονομική κρίση του 2008, η Μαδρίτη έχει γίνει το επίκεντρο μεγάλων πολιτικών και αστικών αλλαγών. Οι Indignados της πόλης επέστρεψαν, διεκδικώντας το δικαίωμα των κατοίκων της στην πόλη καθώς και στην «κατοικία, εργασία, πολιτισμό, υγεία, παιδεία, πολιτική συμμετοχή, ελευθερία της προσωπικής ανάπτυξης και το δικαίωμα σε αγαθά πρώτης ανάγκης», όπως αναφέρουν στο μανιφέστο του κινήματος ¡Democracia real YA![1]. Αυτοί και άλλες ομάδες έχουν αναγεννήσει έτσι ένα παραδοσιακό κίνημα των Μαδριλένων πολιτών, το οποίο βασίζεται εν μέρει στην αυτοδιαχείριση.

Αυτό συναντάται σήμερα στο φαινόμενο των **laboratorios ciudadanos** (εργαστήρια πολιτών) που δημιουργήθηκαν σε κενούς αστικούς χώρους. Χωρίς να αποτελούν αποτέλεσμα κάποιου στρατηγικού αστικού σχεδιασμού, μοιάζουν να υλοποιήθηκαν από την αυθόρμητη παρόρμηση καθημερινών ανθρώπων και εξειδικευμένων ομάδων που εργάζονται μαζί σε τομείς όπως η συνεργατική οικονομία, η ψηφιακή τεχνολογία, η αστική οικολογία ή η κοινωνική αστικοποίηση. Αυτά τα εργαστήρια αποτελούν το γόνιμο έδαφος για έναν αστικό σχεδιασμό ανοιχτού κώδικα (*urbanismo de codigo abierto)* και για να ξανασκεφτούν συλλογικά τα αστικά κοινά. Η πρόκληση είναι να (ξανα)φτιάξουν την πόλη in situ[2], χρησιμοποιώντας πόρους της γειτονιάς αντί του να λειτουργούν σαν δημόσιες υπηρεσίες ή σαν καθιερωμένες δημοτικές οργανώσεις.

Χακεύοντας: ένα Κοινό Μαδριλένικο Παραγωγικό Μοντέλο

Τα εργαστήρια των πολιτών χρησιμοποιούν ψηφιακά εργαλεία και τη «χάκερ δεοντολογία» για να ανακτήσουν και να συνδημιουργήσουν στους άδειους χώρους της Μαδρίτης. Περίπου 20 *laboratorios ciudadanos* έχουν ξεπηδήσει τα τελευταία χρόνια, ανάμεσά τους τα La Tabacalera[3], Esta es une plaza[4] και Campo de la Cebada[5]. Κάθε ένα από αυτά ειδικεύεται σε ένα συγκεκριμένο πεδίο, όπως η γεωργία και η αστική οικονομία, η κοινωνική και πολιτιστική ενσωμάτωση, η συλλογική τέχνη ή η ψηφιακή οικονομία.

Η Campo de la Cebada δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2010, όταν η πόλη αποφάσισε να κατεδαφίσει ένα αθλητικό κέντρο στην περιοχή La Latina. Οι κάτοικοι και οι ομάδες γειτονιάς εργάστηκαν από κοινού για να δημιουργήσουν και να διαχειριστούν μία περιοχή αφιερωμένη στις κοινωνικές και πολιτιστικές πρωτοβουλίες των πολιτών, με κοινόχρηστους κήπους και γήπεδα. Παγκάκια και εξέδρες σχεδιάστηκαν και κατασκευάστηκαν από ανακυκλωμένα υλικά χρησιμοποιώντας ελεύθερα σχέδια και εργαλεία που έφτιαξαν στο εργαστήριο. Οι συμμετέχοντες δημιούργησαν ακόμη έναν θόλο διαμέτρου 14 μέτρων για την φιλοξενία διάφορων πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων.

Η Campo de la Cebada έχει μεγαλώσει από τότε και περιλαμβάνει ανταλλαγή υπηρεσιών, εργαστήρια τέχνης δρόμου, φωτογραφία, ποίηση και θέατρο και εκδηλώσεις όπως υπαίθρια μουσικά και κινηματογραφικά φεστιβάλ. Οι δραστηριότητες είναι πλήρως αυτοδιαχειριζόμενες από ομάδες που εκπροσωπούν κατοίκους, εμπόρους και ενώσεις, όπως επίσης και αρχιτέκτονες, πολεοδόμους, ερευνητές και μηχανικούς. Διευθύνεται συλλογικά αντί ενός κλειστού κύκλου μερικών εκλεγμένων υπεύθυνων ή ειδικών. Ο στόχος είναι «ο καθένας να μπορεί να αισθανθεί πως τον αφορά και να συμμετέχει στις λειτουργίες του χώρου»,

σύμφωνα με τον Manuel Pascual από την αρχιτεκτονική οργάνωση Zuloark.

Προς έναν Αστικό Σχεδιασμό Ανοιχτού Κώδικα

Οι ομάδες της κοινότητας όπως οι Ecosistema Urbano[6], Basurama[7], Todo por la Praxis[8] και Paisaje Transversal[9] δοκιμάζουν και αυτές έναν αστισμό (urbanism) που βασίζεται στη συνεργατική διαχείριση, στον πειραματισμό, στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην ενσωμάτωση καλλιτεχνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Εμπνευσμένοι από τον κόσμο του ανοιχτού λογισμικού, αυτές οι οργανώσεις προωθούν έναν αστικό σχεδιασμό ανοιχτού κώδικα. Αυτό μεταφράζεται στην ανάπτυξη μεθόδων σχεδιασμού και ψηφιακών εργαλείων που μπορούν να βοηθήσουν στην ώθηση της ικανότητας των πολιτών να εκφράζουν τους εαυτούς τους και τις ανάγκες τους και στο να μετατρέπουν τα διάφορα σχέδιά τους σε από κοινού παραγωγές.

Για παράδειγμα, η ομάδα **Basurama** οργάνωσε μια πρωτοβουλία που ονομάζεται Autobarrios San Christobal στην οποία οι κάτοικοι μιας παραμελημένης γειτονιάς της Μαδρίτης δημιούργησαν έναν κοινόχρηστο χώρο, χρησιμοποιώντας την τοπική τους γνώση και ανακτημένα υλικά. Το πρότζεκτ Paisaje Tetuan ενθάρρυνε τους κατοίκους της γειτονιάς Tetuan να συνεργαστούν με αρχιτέκτονες, καλλιτέχνες και σχεδιαστές ώστε να αναμορφώσουν την κεντρική πλατεία Leopoldo Luis καθώς και την περιοχή γύρω από αυτή.

Autobarrios San Cristóbal. Basurama

Ο αστικός σχεδιασμός ανοιχτού κώδικα δεν αποτελεί μία επιχείρηση παρά μία διαδικασία εγκαθίδρυσης των απαιτούμενων χώρων για την ανάπτυξη των κοινών. Αυτός είναι ένας από τους σκοπούς που έχουν οι συνεργατικές ψηφιακές πλατφόρμες οι οποίες μπορούν και ενώνουν διαφορετικούς κοινωνικούς κόσμους. Αυτές οι πλατφόρμες λειτουργούν ως το σημείο συνάντησης μεταξύ του «κρυμμένου» κόσμου των κατοίκων, των χρηστών, των χάκερς, των καλλιτεχνών και του «πάνω» κόσμου της διοίκησης, των επιχειρήσεων και των μηχανικών.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διευκολύνουν, έτσι, τα αυτοδιαχειριζόμενα εργαστήρια των πολιτών και κινητοποιούν εκατοντάδες ανθρώπους για εκδηλώσεις σε χρόνο μηδέν -ο εξοπλισμός και η υποδομή για το Campo de La Cebada χρηματοδοτήθηκε αποκλειστικά μέσω του crowdfunding. Πλατφόρμες για δικτύωση των εργαστηρίων πολιτών, όπως το πρόγραμμα “Ciudadania 2.0” (Πολίτης 2.0) που δημιουργήθηκε από το Media Lab Prado και τη Secretaria General Iberoamericana (SEGIB), διευκολύνουν το μοίρασμα των πόρων και την ορατότητα. Ο διαδραστικός χάρτης Los Madriles[10] περιλαμβάνει δημοψηφίσματα σε πραγματικό χρόνο για καινοτομίες πολιτών και κοινωνικών

ομάδων, συμπεριλαμβάνοντας κοινωνικά κέντρα, κοινόχρηστους κήπους, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και άλλα.

Η πλατφόρμα του Media Lab Prado[11] που είναι ανοιχτή για την ανακοίνωση νέων σχεδίων βοηθά στη διάδοση των εργαστηρίων και των πειραμάτων που σχετίζονται με την πόλη και τους κοινόχρηστους χώρους -αστική γεωργία, οπτικοποίηση δεδομένων, πολιτιστικά γεγονότα, αστική οικονομία, κλπ. Το ψηφιακό πρόσωπο του Media Lab Prado παρέχει πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο στους κατοίκους της περιοχής Letras πάνω στην έρευνα, στα εργαστήρια και στους νέους πειραματισμούς που λαμβάνουν χώρα καθώς και τους επιτρέπει να δημοσιεύουν τις δικές τους ανακοινώσεις για εκδηλώσεις και για τα νέα της γειτονιάς.

Δημιουργώντας τα Κοινά της Μαδρίτης: Ο Έντονος Καθημερινός Ακτιβισμός

Το κίνημα γύρω από τους δημόσιους χώρους στη Μαδρίτη έχει ρίζες που φτάνουν ως την Καταστασιακή Διεθνή[12] της δεκαετίας του 1960. Υποστηρίζει πως ο πειραματισμός και η κινητοποίηση ενός ευρύτερου φάσματος γνώσης, είτε ειδικής είτε καθημερινής, αποτελούν τη βάση για ένα ανανεωμένο πρόταγμα του κοινωνικού ιστού. Με το να προτρέπει τους πολίτες να δρουν άμεσα στο αστικό περιβάλλον και να δημιουργούν ελεύθερα την καθημερινότητα τους, διαφοροποιεί τον εαυτό του από τη στρατευμένη πολιτική, για να υπερασπιστεί έναν έντονο καθημερινό ακτιβισμό.

Αντίθετα από τους πειραματισμούς της Μαδρίτης, το Καταστασιακό κίνημα παρέμεινε περιορισμένο σε λογοτεχνικό και θεωρητικό επίπεδο[13]. Οι νέες όμως ψηφιακές τεχνικές κατασκευής και τα εργαλεία έχουν αλλάξει αυτή την κατάσταση. Επέτρεψαν στους ακτιβιστές και στους κατοίκους της Μαδρίτης να απαιτήσουν την υλική πραγματοποίηση του Καταστασιακού ιδεώδους και να υπερασπιστούν το «δικαίωμα στην υποδομή των πόλεων». Το δικαίωμα αυτό δεν περιορίζεται στην απαίτηση ισότιμης

πρόσβασης στους πόρους της πόλης, αλλά αφορά και την υποδομή της πόλης, το «αστικό υλικό» (στμ hardware).

Προχωρά πέρα από την κοινωνική, εκπαιδευτική και πολιτιστική ζωή στην συνδημιουργία των δημόσιων χώρων της πόλης, του εξοπλισμού και των άλλων αστικών υποδομών. Έτσι, τα κινήματα της Μαδρίτης είναι κομμάτι της «δημιουργικής εποχής». Στα εργαστήρια των πολιτών, οι φυσικές και οι υλικές απόψεις έρχονται μπροστά από τις διανοητικές και τις πολιτικές θεωρήσεις. Οι κάτοικοι πάνε πρώτα στον κήπο, όπου μπορούν να ανταλλάξουν και να δημιουργήσουν και μόνο τότε αρχίζουν να συζητούν για τα ευρύτερα πολιτικά θέματα. Σε αυτού του είδους τον «μαλακό ακτιβισμό» ο **κοινόχρηστος χώρος** μετατρέπεται στο νέο μεταίχμιο όπου η πολιτική αναδημιουργία μπορεί να ξεκινήσει.

Εξερευνώντας τα αστικά πειράματα της Μαδρίτης μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα τις συνθήκες που χρειάζονται ώστε να δημιουργήσουμε τα αστικά κοινά. Πρώτα από όλα χρειάζεται ένας κενός χώρος και η δυνατότητα του να χρησιμοποιηθεί ένα μέρος του για πειραματισμό και δημιουργία. Ο χώρος θα πρέπει επίσης να είναι ενδιάμεσος -ούτε ιδιωτικός, ούτε δημόσιος- και εγγενώς ευέλικτος και κατάλληλος για δημόσιες συγκεντρώσεις. Έπειτα χρειάζονται τα ψηφιακά εργαλεία και η απόκτηση της τεχνικής ικανότητας ώστε να παραχθεί ο κοινόχρηστος χώρος. Τέλος, ξεκινά η «δημιουργία» με τη συνεχή διάδραση μεταξύ του υλικού και του διανοητικού αποτελέσματος.

Το πώς τέτοια πειράματα αστικών κοινών θα αναπτυχθούν και θα διαχειριστούν μακροπρόθεσμα μένει να απαντηθεί. Από αυτή την άποψη, όλα απομένουν να γίνουν.

Σημειώσεις:

1. https://www.democraciarealya.es/manifiesto-comun/manifesto-english/

2. Επί τόπου

3. https://latabacalera.net/c-s-a-la-tabacalera-de-lavapies/

4. https://estaesunaplaza.blogspot.fr/

5. https://es-la.facebook.com/campodecebada/

6. https://www.ecosistemaurbano.com/

7. https://basurama.org/

8. https://www.todoporlapraxis.es/

9. https://www.paisajetransversal.org/

10. https://www.losmadriles.org/

11. https://medialab-prado.es/convocatorias

12. https://monoskop.org/Situationist_International

13. https://metropoles.revues.org/2902

**Άρθρο που δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα The Conversation. Ο Raphael Besson είναι ερευνητής στο Πανεπιστημίο της Γκρενόμπλ και ειδικός στην κοινωνική οικονομία του αστικού χώρου.*

Δύο κείμενα του Τόμας Ιμπάνιεθ για το ζήτημα της Καταλονίας

Tomás Ibáñez

Αδικαιολόγητες Αμηχανίες

Όταν συμβαίνουν στην Καταλονία αλλαγές τόσο δραστικές, όπως

αυτές που έχουν γίνει από την εποχή των μαζικών διαδηλώσεων της 15ης Μαΐου του 2011, δεν μπορεί κανείς να μη νιώθει κάποια αμηχανία.

Τι θα μπορούσε να έχει συμβεί ώστε κάποια από τα μαχητικότερα τμήματα της καταλανικής κοινωνίας να περάσουν από την «περικύκλωση του κοινοβουλίου» το καλοκαίρι του 2011 στην υπεράσπιση των «καταλανικών θεσμών» τον Σεπτέμβριο του 2017;

Τι θα μπορούσε να έχει συμβεί στα παραπάνω τμήματα ώστε να περάσουν από την αντιμετώπιση της καταλανικής αστυνομίας και των πράξεων ενοχοποίησης που η ίδια επέβαλλε (όπως αυτές απέναντι στους Esther Quintana ή Andrés Benítez) στο να χειροκροτούν τώρα την παρουσία της στους δρόμους και να ανησυχούν μήπως και δεν υφίσταται πλήρη «αστυνομική αυτονομία»;

Τι θα μπορούσε να έχει συμβεί στα παραπάνω τμήματα ώστε να περάσουν από την καταγγελία της καταλανικής κυβέρνησης για τις αντικοινωνικές της πολιτικές στο να ψηφίσουν πρόσφατα τον προϋπολογισμό της;

Αλλά, επίσης, τι έχει συμβεί ώστε συγκεκριμένα τμήματα του αναρχοσυνδικαλισμού να έχουν περάσει από τις διαβεβαιώσεις ότι «οι ελευθερίες ποτέ δεν θα κατακτηθούν ψηφίζοντας» στην υπεράσπιση αυτής της δυνατότητας ψήφου για τους πολίτες;

Ο κατάλογος των ερωτήσεων θα μπορούσε να διευρυνθεί αρκετά. Επίσης, θα μπορούσαν να δοθούν πολλές απαντήσεις στις λιγοστές ερωτήσεις που τέθηκαν παραπάνω.

Πράγματι, μπορεί κανείς να καταφύγει σε παράγοντες όπως η εξάντληση του κύκλου της Μεταπολίτευσης (από το ’78 και μετά), η οικονομική κρίση μαζί με τις αντίστοιχες περικοπές και την επισφάλεια, η μακρόχρονη τοποθέτηση της Δεξιάς στην ισπανική κυβέρνηση μαζί με τις αυταρχικές πολιτικές και τον περιορισμό των ελευθεριών, η σκανδαλώδης διαφθορά του πλειοψηφικού κόμματος κ.λπ.

Ωστόσο, νομίζω ότι θα ήταν αφελές να αποκλείσει κανείς από αυτές τις απαντήσεις την τεράστια έκρηξη των εθνικιστικών συναισθημάτων. Μια έκρηξη στην οποία αναμφίβολα συνέβαλε η ενίσχυση των παραγόντων που μόλις ανέφερα, αλλά που έχει επίσης ενισχυθεί από τις δομές της κυβέρνησης της Καταλονίας, κυρίως μέσω του ελέγχου της στα καταλανικά δημόσια ΜΜΕ.

Τόσα χρόνια επίμονης αναμόχλευσης των εθνικιστικών αντανακλαστικών δεν θα μπορούσαν να μην έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις υποκειμενικότητες.

Η κατεύθυνση της διεύρυνσης της βάσης του κινήματος της ανεξαρτησίας εκ μέρους του καταλανικού εθνικισμού είχε και συνεχίζει να έχει εξαιρετική επιτελική επιτυχία. Ήταν τεράστια η ισχύς του αφηγήματος που βασίστηκε στο «δικαίωμα του αποφασίζειν» στην κάλπη και στην απαίτηση της ελευθερίας του εκλέγειν. Επιπλέον, κατάφερε να αποκρύψει το γεγονός ότι όλα αυτά ήταν μέρος της καμπάνιας της κυβέρνησης για να προωθήσει αυτό το αφήγημα.

Σήμερα η *estelada* (σημαία του καταλανικού εθνικισμού) είναι χωρίς αμφιβολία το συναισθηματικά φορτισμένο σύμβολο κάτω από το οποίο κινητοποιούνται οι μάζες. Και είναι ακριβώς αυτή η πτυχή που δεν πρέπει να υποτιμούν αυτοί που, χωρίς να είναι εθνικιστές, βλέπουν στις κινητοποιήσεις υπέρ του δημοψηφίσματος μια ευκαιρία την οποία οι ελευθεριακοί δεν θα έπρεπε να χάσουν, ώστε να ανοίξουν χώρους δυνατοτήτων –αν όχι επαναστατικών, τουλάχιστον φορέων ισχυρής κοινωνικής αναταραχής– και να ριχτούν στη μάχη που φέρνει αντιμέτωπες τις κυβερνήσεις της Ισπανίας και της Καταλονίας.

Δεν πρέπει να την υποτιμούν. Διότι όταν ένα κίνημα πάλης είναι σε μεγάλο βαθμό εθνικιστικό, και έτσι είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι πιθανότητες μιας απελευθερωτικής αλλαγής είναι απολύτως μηδενικές.

θα ήθελα να μοιραστώ την αισιοδοξία των συναδέλφων που επιδιώκουν να δημιουργήσουν ρωγμές στην τρέχουσα

πραγματικότητα, ώστε να ανοίξουν απελευθερωτικούς δρόμους. Όμως, δεν μπορώ να κλείσω τα μάτια μου στο προφανές: Οι λαϊκές εξεγέρσεις και τα κινήματα των κοινωνικών δικαιωμάτων ποτέ δεν είναι διαταξικά, πάντα βρίσκουν τις κυρίαρχες τάξεις συγκεντρωμένες από τη μια πλευρά του οδοφράγματος.

Οι διαδικασίες του εθνικού αυτοπροσδιορισμού και το παρόν κίνημα είναι ακριβώς αυτό, πάντα προτάσσουν ένα ισχυρό διαταξικό περιεχόμενο.

Αυτές οι διαδικασίες πάντα συναδελφώνουν τους εκμεταλλευτές και τους εκμεταλλευόμενους με σκοπό την επίτευξη ενός στόχου που ποτέ δεν πρόκειται να είναι το ξεπέρασμα των κοινωνικών ανισοτήτων. Το αποτέλεσμα, το οποίο επιβεβαιώνεται από την Ιστορία, είναι ότι οι διαδικασίες της αυτοδιάθεσης των εθνών πάντα καταλήγουν στην αναπαραγωγή της ταξικής κοινωνίας και στην υποταγή των λαϊκών στρωμάτων, αφού προηγουμένως χρησιμεύσουν ως το κρέας για τα κανόνια σε αυτές τις αναμετρήσεις.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να παλεύουμε ενάντια στους κυρίαρχους εθνικισμούς και ότι δεν πρέπει να προσπαθούμε να τους καταστρέψουμε. Πρέπει όμως να το κάνουμε καταγγέλλοντας συνέχεια τους ανερχόμενους εθνικισμούς αντί να συντασσόμαστε μαζί τους με το πρόσχημα ότι η κοινή πάλη προσφέρει δυνατότητες για ξεπέρασμα των σχεδίων τους ή για να στριμώξει αυτούς οι οποίοι το μόνο που επιδιώκουν είναι η δημιουργία ενός νέου εθνικού κράτους που θα το ελέγχουν.

Ας μην αμφιβάλει κανείς. Αυτοί οι *συνταξιδιώτες* θα είναι οι πρώτοι που θα μας καταστείλουν όταν δεν θα μας χρειάζονται πια. Γι’ αυτό θα πρέπει να έχουμε τον νου μας ώστε να μην είμαστε εμείς που θα τους βγάλουμε τα κάστανα από τη φωτιά.

Τρίτη 26/09/2017

……

Αμηχανίες Νο 2 (και μερικές βεβαιότητες) την παραμονή της 1ης Οκτώβρη

Παρήλθε ο χρόνος ώστε να δύναμαι να αναπτύξω τους παράγοντες που οδήγησαν στην παρούσα κατάσταση. Μεταξύ αυτών σίγουρα είναι η οργή ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού της Καταλονίας κατά της κυβέρνησης του Λαϊκού Κόμματος (PP), το οποίο προέβη σε μια σειρά από ξεκάθαρα επιθετικές ενέργειες, αλλά και η συνεχής και παρατεταμένη αναμόχλευση των εθνικιστικών αντανακλαστικών μέσω του αυστηρού ελέγχου των καταλανικών ΜΜΕ από την καταλανική κυβέρνηση, όπως και –ας μην το ξεχνάμε αυτό– η ισχυρή θέληση των πολιτικών και οικονομικών ελίτ της Καταλονίας να αποκτήσουν πρόσβαση σε ένα μεγαλύτερο μερίδιο εξουσίας, στη βάση του ενθουσιασμού τους για την προοπτική του να μετατραπούν σε Κράτος.

Αυτό που απαιτεί η τρέχουσα περίσταση, από μια ελευθεριακή σκοπιά, είναι μάλλον ένας προβληματισμός σχετικά με τις στρατηγικές και τις προσεγγίσεις στις οποίες έχει εισέλθει ένα τμήμα των αναρχικών και των ευρύτερων ελευθεριακών σχηματισμών στους οποίους αυτοί εντάσσονται. Και ομολογώ ότι αυτός ο προβληματισμός μού προκαλεί αυξημένη αμηχανία, αλλά και την ίδια στιγμή με οδηγεί στο να επαναφέρω κάποιες βεβαιότητες που παραμένουν στη μνήμη των ελευθεριακών αγώνων.

Η αμηχανία είναι αναπόφευκτη όταν βλέπουμε ότι σταδιακά μπορεί κανείς να μεταβεί από την προφανή συμπάθεια και τη συμμετοχή σε ένα (πολυ)δημοψήφισμα συνδεδεμένο με το σύνθημα «δικαίωμα στο αποφασίζειν για τα πάντα» (το οποίο παρεμπιπτόντως είχε κατασταλεί από την καταλανική κυβέρνηση το 2014) μέχρι την υποστήριξη ενός (μονο)δημοψηφίσματος που προβλέπει το «δικαίωμα στο αποφασίζειν» εφόσον αυτό εκφράζεται σε εθνικά πλαίσια.

Η αμηχανία είναι αναπόφευκτη όταν παρατηρεί κανείς πως μπορεί αδιόρατα να γίνει η διολίσθηση από το να καλεί κανείς σε κινητοποιήσεις (πράγμα θετικό) στο να καλεί κανείς για

προσέλευση στις κάλπες υπέρ της συμμετοχής στο δημοψήφισμα. Ποια είναι η ουσία της ερώτησης και ποιος είναι ο σκοπός; Για να γίνει μια μεγάλη κινητοποίηση κατά της κυβέρνησης και των κατασταλτικών μηχανισμών της ή για να γεμίσουν οι κάλπες; Η δύναμη της κινητοποίησης θα καθοριστεί από τον αριθμό των ψηφοδελτίων στις κάλπες ή από τον πλήθος του κόσμου στους δρόμους και την αποφασιστικότητά του να παλέψει;

Είναι σαφές ότι το νεύρο της λαϊκής διαμαρτυρίας παίρνει σήμερα τη μορφή της υπεράσπισης της κάλπης (το «δικαίωμα στην ψήφο» σε αυτό το δημοψήφισμα και την πραγματική υλοποίηση αυτού του δικαιώματος «ψηφίζοντας»). Όμως, από τη θέση των αναρχικών, είναι άραγε απαραίτητο να καλούν σε προσέλευση στις κάλπες ή ακόμη και να συμμετέχουν στις εκλογικές επιτροπές προς υπεράσπιση του δημοψηφίσματος, με στόχο να συνδεθούν με τη λαϊκή διαμαρτυρία και να προσπαθούν να τη ριζοσπαστικοποιήσουν; Δεν μπορεί κανείς, όμως, να αντιμετωπίσει την καταστολή μαζί με τον κόσμο χωρίς να νομιμοποιήσει το δημοψήφισμα που αντιπαραθέτει τις δύο κυβερνήσεις, καθεμιά εκ των οποίων έχει την υποστήριξη ενός μέρους των πολιτών; Πρέπει κανείς να φωνάζει «θα ψηφίσουμε» αντί για «θα αντισταθούμε» ή «θα νικήσουμε» για να συμμετέχει νομότυπα στην κινητοποίηση;

Η εναλλακτική λύση για όσους δεν θέλουν να υπερασπιστούν τις κάλπες δεν είναι να μην κάνουν τίποτα. Η εναλλακτική λύση δεν προκύπτει από τη σκοπιά του ψευτοδιλήμματος μεταξύ αυτών που θα πάρουν το μέρος των υποστηριχτών του δημοψηφίσματος ή αυτών που θα μείνουν στο περιθώριο της λαϊκής πάλης. Και, φυσικά, η πάλη ενάντια στο κεφάλαιο και το κράτος, ακόμα και αυτή τη στιγμή, είναι απολύτως συμβατή με την άρνηση της συμπόρευσης κάτω από εθνικές σημαίες, όπως αυτή έχει προκηρυχτεί από μια κυβέρνηση, τους βουλευτές της και την αστυνομία της.

«Η Νομιμότητα σκοτώνει», μας θυμίζει ο Santiago López Petit σε ένα ενδιαφέρον κείμενό του («Prendre partit en una situació estranya»). Φυσικά έτσι είναι, αλλά το ίδιο κάνει και η νομιμότητα στην οποία στηρίζεται και ο κύριος αρχιτέκτονας του

δημοψηφίσματος, δηλαδή η καταλανική κυβέρνηση. Το να τιναχτεί στον αέρα η ισπανική νομιμότητα είναι κάτι εξαιρετικά πολύτιμο (αν αυτό συμβεί πραγματικά, πέρα από τις ρωγμές που έχουν ήδη γίνει). Ωστόσο, δεν έχει πια την ίδια αξία εάν αυτό γίνεται μέσω της συμμόρφωσης απέναντι σε μια άλλη συγκροτημένη νομιμότητα (όσο και να θέλει κανείς να την καταργήσει στην πορεία, αφού πρώτα την αποδέχτηκε). Δεν θα ήταν πιο συνεπές να μη συμβάλει στην ισχυροποίησή της άμεσα και να προσπαθήσει να τη σπάσει παραβιάζοντας την προτροπή της για προσέλευση στο «δημοψήφισμά της»;

Φυσικά, είναι αδύνατο να προβλεφθεί η έκβαση του διακυβεύματος της κυβέρνησης της Καταλονίας. Τι μπορεί να συμβεί την Κυριακή και τις επόμενες ημέρες; Ποιος μπορεί να ξέρει; Το προφανές είναι ότι η κυβέρνηση του λαϊκού κόμματος (PP) είναι ήδη πλέον σημαντικά αποδυναμωμένη τόσο στη διεθνή σκηνή, όπως και στην Καταλονία, όσο και σε κομμάτια της ισπανικής κοινής γνώμης στα οποία, ευτυχώς, δεν αρέσουν οι κατασταλτικές ενέργειες. Αυτό που φαίνεται επίσης πιθανό είναι ότι, ανεξάρτητα από την τεταμένη κατάσταση, το βράδυ της Κυριακής και στις 2 Οκτωβρίου και αφού κλειστούν στο κοινοβούλιο οι βουλευτές οπαδοί της ανεξαρτησίας και αφού γίνουν καταλήψεις χώρων στο πνεύμα της ουκρανικής πλατείας του Μεϊντάν (σε μια λιγότερο αιματηρή εκδοχή), θα δημιουργηθούν οι όροι για να ηρεμήσει η κατάσταση, «για να αποκατασταθεί η τάξη» και να γίνει δυνατή η έναρξη κάποιων διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο κυβερνήσεων από τη θέση ισχύος που θα έχει πετύχει η κάθε πλευρά.

Μπορεί να υπάρξει διαπραγμάτευση για την ικανοποίηση των αιτημάτων των συνδικάτων που συγκάλεσαν τη γενική απεργία στις 3 Οκτωβρίου; Δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις γι’ αυτό, διότι το κεντρικό σενάριο δεν είναι ο εργατικός αγώνας ούτε η ταξική πάλη. Εκτός αν έχουμε νεκρούς και η γενική απεργία διαχυθεί. Η είσοδος των CGT και CNT (σ.σ. αναρχοσυνδικαλιστικές συνομοσπονδίες) σε αυτή τη μάχη θα εξυπηρετήσει μόνο το μετερίζι των οπαδών της ανεξαρτησίας και σε καμία περίπτωση αυτό των εργαζομένων.

Εύχομαι να κάνω λάθος. Όμως, δεν πιστεύω ότι κάνω λάθος στην πρόβλεψη ότι θα ενισχυθεί ο ισπανικός εθνικισμός, γεγονός που το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να δώσει φτερά στην άκρα δεξιά αλλά και να εξασφαλίσει μια εκλογική νίκη του Λαϊκού Κόματος (PP), αν το κοινοβούλιο διαλυθεί σύντομα.

Δεν ξέρω αν η προοπτική της ενίσχυσης του καταλανικού εθνικισμού μπορεί να αποτελέσει μια παρηγοριά για όσους έχουν και την παραμικρή ελευθεριακή ευαισθησία. Αν αυτό αποτελεί μια επιτυχής πρόβλεψη, με όλον τον σεβασμό για τους συναδέλφους που έχουν άλλες αναλύσεις –ομοίως σεβαστές όπως και αυτή που εκφράζεται εδώ–, θα ήταν πασιφανές το σφάλμα που διαπράττεται από συγκεκριμένα τμήματα του αναρχισμού και που βασίζεται σε μια ιδιαίτερα κοντόφθαλμη προοπτική.

Σάββατο 30/09/2017

**Από την εφημερίδα της CGT, "Κόκκινο και Μαύρο"*

[Catalunya] Perplejidades intempestivas por Tomás Ibañez

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ | Ισπανία – Καταλονία: Αλήθειες και Ψέμματα (audio)

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.
Κάθε Παρασκευή στις 14:00, στην ERTOPEN.
Αναλύσεις και σχολιασμός… από τα κάτω.

Εκπομπή Βαβυλωνία 06/10: Παρουσιάζει ο Νίκος Ιωάννου και συζητά με τον Αντώνη Μπρούμα για το Φεστιβάλ των Κοινών. Όλα

για όλους 6-7-8 Οκτώβρη στην Καλών Τεχνών.
Συζητάμε επίσης με τον Αλέξανδρο Σχισμένο για τον νέο τύπο εθνικισμού στην Καταλονία και στον υπόλοιπο κόσμο σαν αποτέλεσμα της γενικότερης υποχώρησης της εθνοκρατικής εγκυρότητας και ισχύος.

tracklist:
1) The Dead South – In Hell I'll Be In Good Company
2) Johnny Cash – One
3) Tom Waits – Way Down in the Hole
4) Ben E. King – Stand by Me
5) Chop Suey (System of A Down) Jazz Cover by Robyn Adele Anderson

Ραδιοφωνικά στους 106,7 στα FM για την Αττική, στους 96,5 FM μέσω του Εργατικού Κέντρου Εύβοιας και μέσω του Ράδιο Ένωση 97,3 FM στην Βοιωτία.
Διαδικτυακά στο https://www.ertopen.com/radio.

Καταλανισμός

Νώντας Σκυφτούλης

Ο μαΐστρος του ρομαντισμού (λατρεία της παράδοσης, ανάμνηση της μοναδικότητας, μεγαλείο του παρελθόντος, συναίσθημα ενότητας) διασκόρπισε τον εθνικισμό σε όλη την Ευρώπη ακόμη και στα Βαλκάνια τροφοδοτώντας με τους αντίστοιχους «-ισμούς» όλα τα έθνη. Το να μιλάει ο κάθε λαός τη γλώσσα του και να διαχειρίζεται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, το σύνολο της ζωής του τελικά, δεν θα'ταν πρόβλημα. Άλλο όμως αυτό και άλλο να θέλει να τα επιβάλλει παντού, δηλαδή να κατασκευάσει εθνοκράτος.

Με τη Ζενεραλιδάδ και τον Λιουί Κομπανύς συγκυβερνήσαμε στην Ισπανία το 1936 και κανένας καταλανισμός δεν εμπόδισε τους Καταλανούς της φάλλαγγας Ντουρούτι να πέσουν υπερασπιζόμενοι τους Καστιγιάνους στη Μαδρίτη. Μα είναι απλό. Δεν υπήρχε καταλανισμός εκείνη την περίοδο και αν υπήρχε ήταν προνομιακό νόημα των ανωτέρων τάξεων. Οι εργάτες είχαν τότε το δικό τους νόημα. Ήταν αναρχικοί και σοσιαλιστές και είχαν την εμπειρία του καταλανισμού, του οποίου οι ηγέτες του συμμάχησαν λίγα χρόνια πριν με τον Ισπανό δικτάτορα Πρίμο Ντε Ριβέρα ενάντια στον κοινό κίνδυνο που ήταν το εργατικό και κοινωνικό κίνημα που απειλούσε τον ισπανικό καπιταλισμό και κρατισμό στο σύνολό του.

Αυτή είναι η ιστορική πραγματικότητα, παντού πανομοιότυπη της κοινοτοπίας του εθνοκρατισμού. Είναι αλήθεια ότι η Καταλονία περνώντας ιστορικά όλες τις φάσεις του φεουδαρχικού κύκλου και είτε σαν κομητεία, είτε σαν πριγκιπάτο, είτε σαν βασίλειο, είτε σαν αποικιοκρατική δύναμη, διατηρούσε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός έθνους το οποίο απαιτούσε τη μη-ενσωμάτωση του στο ευρύτερο ισπανικό πλαίσιο και αυτό τις περισσότερες το πετύχαινε, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που συγκροτούσε κρατικές δομές και ήταν μια ανάσα από την ανεξαρτησία.

Πάντα όμως την πορεία προς την ανεξαρτησία ή την αυτονομία, ακόμη και το δικαίωμα στη γλώσσα, ανέκοπταν οι δικτάτορες του Ισπανικού εθνοκρατισμού. Μόνο δικτάτορες και μόνο με δικτατορίες μπορούσε να περάσει ο ισπανικός εθνοκρατισμός και τούτο διότι η Ισπανία και οι συμπαθείς Ίβηρες δέχτηκαν ουκ ολίγες προσμίξεις και αλληλεπιδράσεις μέχρι να κατασταλάξουν να δεχτούν και αυτοί μαζί με πολλούς ευρωπαίους το αίμα και τη γη σαν ενοποιητικούς παράγοντες.

Τι να πούμε για τους Βησιγότθους, τους Άραβες ή για τα τεράστια σύνορα της μεγαλύτερης αποικιακής δύναμης που υπήρξε η Ισπανία; Ποιος Ισπανός μπορεί πράγματι να πιστέψει ότι βρίσκεται σε ένα έθνος με μία γλώσσα, με κοινό νου και με κοινές προοπτικές;

Οι λαοί και τα έθνη της Ισπανίας είναι δομημένα ιστορικά σύνολα που δεν μπορούν να συμβιβαστούν με τις απλουστεύσεις ενός εθνοκράτους. Συνήθως ένας Φράνκο με τη βία και το αίμα επανέφερε την Ισπανία στην καστιλιάνικη κυριαρχία. Το Φρανκικό φασιστικό κράτος κράτησε πολύ αφού φρόντισε να καταστείλει και να ενσωματώσει βίαια όλα τα έθνη της Ισπανίας. Η φασιστική δικτατορία του Φράνκο κράτησε πολύ. Οι αγώνες όμως των λαών της Ισπανίας συνέχιζαν να υποδαυλίζουν το εθνοκράτος συνέχιζαν να αντιστέκονται και κυρίως, με εκκωφαντικό τρόπο, οι Βάσκοι μεσούσης της δικτατορίας.

Με την πτώση της δικτατορίας ο καταλανισμός προσλαμβάνει διαστάσεις που ποτέ δεν είχε. Γίνεται μαζικό κοινωνικό κίνημα όπου διαπερνά καθολικά σχεδόν και τις κατώτερες τάξεις και πετυχαίνει ένα είδος αυτονομίας με κρατικές δομές.

Στο ζήτημα τώρα της ανεξαρτησίας υπάρχουν ερωτήματα τα οποία λίγο-πολύ είναι απαντημένα από την ιστορία αλλά ας τα ξαναθυμηθούμε…

1. Είναι όρος ύπαρξης για την καταλανική εθνότητα ένα εθνοκράτος όπως στην περίπτωση της Παλαιστίνης ή είναι όρος ύπαρξης ενός καθολικού νοήματος; Αν είναι το δεύτερο υπάρχουν σημαντικότερα νοήματα από την προοπτική ενός ακόμη εθνοκράτους.

2. Ο σεβασμός στην τοπικότητα είναι εκ των ων ουκ άνευ. Όταν μάλιστα η τοπικότητα αναιρεί ή αναιρείται από την ευρύτερη κοινωνία τότε δεν μπορούν να συνυπάρξουν. Εδώ τι ακριβώς αναιρείται; Το κοινωνικο-οικονομικό (γιατί οι εθνικές κατοχυρώσεις ήδη απολαμβάνονται) σύστημα, δηλαδή ο καπιταλισμός; Σίγουρα όχι. Μάλιστα πολλοί λένε ότι η ανεπτυγμένη Καταλονία δεν θέλει να διαμοιράσει τον πλούτο της με τους υπόλοιπους Ισπανούς. Δεν το λέμε εμείς εδώ σαν επιχείρημα, αποτελεί όμως καπιταλιστική αρχή η διαφύλαξη και η αύξηση του πλούτου και μοιραία η Καταλονία θα ακολουθήσει αυτή την αρχή και ας μην είναι στις προσδοκίες της.

3. Όταν μια εθνότητα υψώνει τη σημαία του εθνοκρατισμού δεν συσπειρώνει και αναπαράγει τον ευρύτερο εθνοκρατισμό στο εσωτερικό των κοινωνιών;

Στην περίπτωση της Καταλονίας ο καταλανισμός από το 1934 και μετά είναι σε προοδευτική κατεύθυνση και έρχεται σε σύγκρουση με το πολύ βρώμικο ιστορικά ισπανικό κράτος, το πιο γνωστό αιματοβαμμένο εντός και εκτός της επικράτειας του.

Είμαστε δίπλα και αλληλέγγυοι στην αντίσταση των Καταλανών για περισσότερη αυτονομία αλλά θα λέγαμε «ναι σε όλα» αν αυτή η αυτονομία ανέτρεπε, αντιστρέφοντας ολοκληρωτικά, την προοπτική. Στην περίπτωση συγκρότησης εθνοκράτους ή βασιλείου -που αν επιμένουν κάποτε θα γίνει- δεν μπορούν να καμφθούν οι αντιρρήσεις, υιοθετώντας για όλες τις κοινωνίες την πολεμική προοπτική του εθνοκρατισμού.

Για έναν Ριζικό Αθεϊσμό (με αφορμή τα 80 χρόνια από την Ισπανική Επανάσταση)

Νώντας Σκυφτούλης

Ένα κείμενο για τα 80[1] χρόνια της Ισπανικής Επανάστασης.

Η εγγενής Αντίφαση[2] στον πυρήνα της ιδεολογίας του Αναρχισμού μεταξύ πολιτικού[3]-κοινωνικού[4]– εκδηλώθηκε στην ισπανική επανάσταση, (στην οποία η ιδεολογία του αναρχισμού ήταν πρωταγωνίστρια) με την πιο οριακή παραδοξολογία, οδηγώντας την ιδεολογία του αναρχισμού σε αναγκαστική απόδραση από την κοινωνία, εγκλωβισμένη πλέον στο χώρο της αυθαιρεσίας και της μικροϊδεολογίας.[5]

Η πολλαπλασιαστική δύναμη αυτής της Αντίφασης, άφηνε αιωρούμενες ή με λειτουργική αμφισημία[6] τις επιμέρους αντιφάσεις: αντιφασιστικός αγώνας-κοινωνική επανάσταση, αναρχική δικτατορία, (ελευθεριακός κομμουνισμός)- δημοκρατία (συνεργασία),[7] πολιτική-εξουσία.

Έκτοτε η εμπειρία δεν συνέθεσε αυτές τις αντιφάσεις, ούτε βεβαίως «νομιμοποίησε την ιδεολογία»[8] του αναρχισμού 80 χρόνια τώρα. Κατά την γνώμη μας δεν πρόκειται απλά για Αντίφαση με αντιφάσεις. Πρόκειται για την εγγενή **δυαρχία** της ιδεολογίας του Αναρχισμού, αλλά και κάθε ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ.[9]

Η Δυαρχία είναι η βάση της κοσμοαντίληψης του Μεσαίωνα και πολύ περισσότερο είναι αυτή που συγκροτεί τη Μεσαιωνική σκέψη, αδυνατώντας να αντιληφθεί προβλήματα σχέσεων ανάμεσα στο **πνεύμα** και στα **αισθητά**, αφού θεωρεί προϋπόθεση της ύπαρξης του φυσικού κόσμου το δημιουργό θεό. Έκτοτε η πραγματικότητα ή ο αισθητός κόσμος ερμηνεύονταν ή καθαγιάζονταν από το συγκροτημένο πνεύμα (θεό). Αυτό ακριβώς το σχήμα απέκλεψε η Ιδεολογία από την θεολογία με σκοπό να ερμηνεύσει τη φυσική και κοινωνική πραγματικότητα.

Έτσι εξηγείται γιατί η Ιδεολογία έχει δύο γλώσσες, δύο νοήματα, δύο ερμηνείες, δύο τροπικότητες. Η μία αφορά τον κόσμο του αισθητού και η άλλη τον κόσμο του ιδεατού (του εσωτερικού της ιδέας ή την καθ΄εαυτήν).[10] Και φυσικά τόσο η θρησκεία, όσο και η ιδεολογία θεωρούν οντολογικά κατώτερο τον αισθητό κόσμο και ανώτερο το πνεύμα, την ιδέα, τον κόσμο του υπερβατικού. Οι σχέσεις ανάμεσα στο πνεύμα και στα αισθητά «γίνεται ευκολότερα αντιληπτή, αν αναλογιστούμε τα εννοιολογικά ζεύγη στα οποία μπορεί να αναλυθεί ή να μεταφραστεί το πρόβλημα αυτό: υποκείμενο-αντικείμενο, θεός-κόσμος, δυνατότητα-πραγματικότητα, ψυχή-σώμα, νόηση-αισθήσεις, λόγος-ψυχόρμητα, δέον-είναι, κανονιστικό-αιτιώδες, βασιλεία του θεού ή του λόγου-ιστορία».[11]

Εμείς θα προσθέσουμε άλλα τρία ζεύγη για να αντιληφθούμε που το πάμε το ζήτημα: Ιδέα-εμπειρία, κοινωνικό-πολιτικό, όλο-

μέρη, τα οποία υπήρξαν κατ΄έξοχήν θεολογικά και κατ΄επέκταση ιδεολογικά ζεύγη που απασχόλησαν, αλλά τώρα βρίσκονται θαμμένα στον τάφο του θεού πατέρα τους. Οι όποιοι τυμβωρύχοι ματαιοπονούν.

Η μεγάλη προσπάθεια (Διαφωτισμός) ενάντια στο θεό για την αποκατάσταση του αισθητού κόσμου, της φύσης, για την ανατίμηση της ύλης είχε σαν συνέπεια να αρθούν αρκετά προβλήματα στη σχέση ύλης-πνεύματος. Δεν προχώρησε όμως στην έσχατη συνέπεια: **στον πλήρη Υλισμό και Αθεϊσμό**.

Αυτό οφείλεται στον καθομολογούμενο φόβο απέναντι στον Μηδενισμό που πρόβαλλε σαν γνήσιο τέκνο του Διαφωτισμού, σαν ο οριστικός θεοκτόνος και ο ολοκληρωτικός αποκαταστάτης της φύσης και της πλήρους ελευθερίας. Βοήθησε τον Διαφωτισμό στην άρση πολλών αμφισημιών του, χωρίς όμως ο τελευταίος να τον υιοθετήσει κυριαρχικά.

Δεν υπάρχει θεός, δεν υπάρχουν φυσικοί σταθεροί και αμετάβλητοι κανόνες. Δεν υπάρχουν ηθικές αξίες και απαξίες σταθερές και αμετάβλητες, που να εξοβελίζουν την δυαρχία οριστικά, υιοθετώντας την μονιστική-υλιστική αντίληψη. Η ελευθερία της ελευθερίας είχε πλέον τεθεί, ή μάλλον για να είμαστε ειλικρινείς είχαν τεθεί οι όροι της «καθαρής»[12] ελευθερίας.

Αυτή ακριβώς είναι η πηγή του αναρχισμού γι’αυτό είναι ο μόνος που προσπάθησε να δώσει νοηματικό περιεχόμενο στην ελευθερία με απόλυτη συνέπεια, επιλέγοντας αρκετές φορές να «αυτοκαταστραφεί» παρά να καταστρέψει το ανθρώπινο γένος. Γι’αυτό και οι αναφορές μας σ΄αυτό το αξιοπρεπές ιδεώδες. Δηλαδή παρ΄όλη τη μετέπειτα ιδεολογικοποίησή του, δεν ακολούθησε το αιματηρό δρόμο της Ιδεολογίας δεσμευμένος προφανώς από την γενεσιουργό του αιτία.

Με άλλα λόγια: Ο Αναρχισμός **έπιασε** το νήμα του «ελευθεριαστικού» και αθεϊστικού κινήματος του Διαφωτισμού και στην προσπάθειά του να δώσει νοηματικό περιεχόμενο στην

ελευθερία, εντάχθηκε στις διαστάσεις[13] που επέβαλε η Γαλλική επανάσταση του 1789, οπότε και εισερχόμαστε και τυπικά στην εποχή της ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ.

Ενώ αν δεν είχε ενταχθεί ο αναρχισμός στη διάσταση της Γαλλικής επανάστασης, εάν δηλ. δεν είχε «λησμονήσει» τις ελευθεριακές, μηδενιστικές, ή ακόμη και φιλελεύθερες καταβολές[14], θα είχε επιβάλλει τις διαστάσεις της «καθαρής» ελευθερίας[15]. Η ιδεολογικοποίηση του Αναρχισμού έστρωνε το έδαφος πλέον να ενταχθεί σε οποιαδήποτε δυαρχία, υλιστική ή ιδεαλιστική. Χέγκελ ή Μαρξ.

Ο Μαρξ με την υλιστική δυαρχία **δομή[16]-υπερδομή, βάση[17]-εποικοδόμημα, τρόπος παραγωγής-συνείδηση**, έθεσε με αυτόν τον τρόπο[18] τους όρους της μαρξιστικής «ελευθερίας»[19], προαναγγέλλοντας τον Λένιν και την κομμουνιστική δυαρχία. (Κόμμα-φύση, κοινωνία) καχέκτυπο της θωμιστικής μεσαιωνικής δυαρχίας (εκκλησία-φύση, κοινωνία). Ιδεολογία και θεολογία σε μια συμμαχία για την επικράτηση της ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

Ο Αναρχισμός εντάχθηκε στην Α’ Διεθνή παρ΄όλες τις κριτικές περί «κόκκινου δεσποτισμού», όπως εντάχθηκε 80 χρόνια περίπου αργότερα, παρά τις αντιρρήσεις στον αντιφασιστικό αγώνα του ΄36 με τους ιεροεξεταστές απόγονους του Μαρξ. Φυσικό και επόμενο στο βαθμό που είχε υιοθετήσει τον ορισμό της ελευθερίας ως κομμουνισμό, εισχωρώντας βαθύτερα στη Μαρξιστική φιλοσοφική δυαρχία. Δέσμιος όμως της ελευθεριακής καταβολής, ο αναρχισμός[20] (νιώθοντας πάντα άβολα στη μαρξιστική δυαρχία) παρουσίαζε τη διάσταση της καθαρής ελευθερίας,[21] αγωνιζόμενος με το γνωστό τρόπο ενάντια στους βασιλιάδες, πρίγκιπες, κληρικούς και παράλληλα οπισθοδρομούσε στην αγκαλιά της ιδεολογίας, η οποία τελικά τον καθόρισε, οδηγώντας τον στην ανυποληψία.

Θα αναφερθούμε συνοπτικά σε μια ακόμη υπόθεση που αφορά μια κλοπή της Ιδεολογίας από την θεολογία και η οποία σας είναι γνωστή, όπως γνωστή σας είναι η απόληξή της: Είναι η ΥΠΟΣΧΕΣΗ.

Στα πλαίσια της Δυαρχίας, η υπόσχεση εμφανίζεται ταυτόχρονα με τη Μαγεία και το θεό: Η βασιλεία των ουρανών, η οποία προϋποθέτει την υποταγή του Αισθητού στο θεό. Η υποταγή στην Ιδεολογία τώρα υπόσχεται τον καπιταλισμό, τον κομμουνισμό, τις κολλεκτίβες, την όποια μελλοντολογική κατάσταση πραγματοποίησης όλων των επιθυμιών, αφήνοντας τους μελλοντικούς ανθρώπους στη χειραγώγηση της ιδέας ή απεγκλωβίζοντάς τους από κάθε νοησιαρχικό άγχος.

> *Ο Αναρχισμός αφού εντάχθηκε στην Ιδεολογία, δεν απέφυγε την ομιχλώδη μελλοντολογική του υπόσχεση και αυτό το πρόβλημα το αντιμετώπισε το 1936 θεωρώντας ότι ο αντιεξουσιαστικός σοσιαλισμός θα πραγματοποιηθεί επειδή ο κόσμος έγινε αναρχικός.*

Παρά ταύτα, το ταξίδι του Φανέλι στην Ισπανία ήταν παραπάνω από επιτυχές. Απεσταλμένος μεν της Διεθνούς αλλά και της Συμμαχίας του Μπακούνιν, δημιούργησε όχι μία συλλογικότητα (εργαζομένων) αλλά και δεύτερη (αναρχικών). Παρ΄όλες τις καταγγελίες του πολέμιου των Αναρχικών Πωλ Λαφάργκ[22] για ύπουλη δράση του Φανέλι εις βάρος της μαρξιστικής φράξιας, τα πράγματα είχαν πάρει το δρόμο τους. Σε πολύ μικρό διάστημα η συνδικαλιστική οργάνωση διευρύνει την απήχησή της στην κοινωνία και το περιεχόμενό της παίρνει το όνομα αναρχικό, για να καθορίσει τις μετέπειτα εξελίξεις της εργατικής τάξης στη Ισπανία. Από το 1870 μέχρι το 1910 που ιδρύεται η **CNT**, οι αναρχικοί μαζί με την εργατική τάξη μετέχουν στον πιο σκληρό αιματηρό ταξικό ανταγωνισμό.

Είναι η εποχή που η αποκατάσταση του φυσικού κόσμου σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και στη Ρωσία φαίνεται οριστική και αμετάκλητη. Οι αντιπρόσωποι του θεού (βασιλιάδες, πρίγκιπες, καρδινάλιοι) περνούν δύσκολα χρόνια. Η ελευθερία είχε κάνει τη πιο απειλητική εμφάνιση στην ιστορία. Μετά από τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο η CNT με τα αγωνιστικά εύσημα ενός σαραντάχρονου ταξικού πολέμου δε αποκαθίσταται μόνο κοινωνικά, αλλά εδραιώνεται σαν η πλειοψηφία της εργατικής τάξης.

Η ιδεολογία όμως καιροφυλαχτεί. Συγκροτείται το 1927 η FAI. Το διφορούμενο της ίδρυσής της δεν διευκρινίστηκε μέχρι σήμερα (καταλυτική ή καθοδηγητική δράση;). Ας το ξεπεράσουμε, γιατί τα χρόνια που έρχονται είναι κρίσιμα. Ο φασισμός (ο πραγματικός φασισμός) απλώνεται στην Ευρώπη, τα Λαϊκά μέτωπα τρέμουν, ο Φράγκο προκαλεί με πραξικόπημα. Οι αναρχικοί συντρίβουν τους πραξικοπηματίες και έχουν την κατάσταση στα χέρια τους. Γίνονται αρκετά θετικά και αρνητικά πράγματα στα πλαίσια της αναρχικής αμφισημίας. Το σημαντικότερο όμως, είναι η εκδήλωση των δομικών αντιφάσεων της ιδεολογίας του αναρχισμού. Αν για τους κομμουνιστές η επίλυση των αντιφάσεων της ιδεολογικής δυαρχίας λύνεται με την κατάκτηση της εξουσίας και την επιβολή του ολοκληρωτισμού, για τους αναρχικούς η δυαρχία τους, δεσμεύεται από το ελευθεριακό «background» που τους χαρακτηρίζει και υιοθέτησαν χωρίς καμιά σκέψη τη μη κατάληψη της εξουσίας και το υιοθέτησαν κι αυτό, τελείως **ιδεολογικά και όχι πολιτικά.**

Ενδεικτικές αντιφάσεις:

- Δεν απαντήθηκε το ερώτημα, ποιός έχει την εξουσία;[23]
- Δεν προσδιορίστηκε ο ρόλος των συνδικάτων και ο ρόλος της κυβέρνησης (τοπικής, εθνικής).
- Πολιτοφυλακές ή στρατός;
- Απουσία πολιτικής κατεύθυνσης στη θέσμιση.
- Απουσία πολιτικής απόφασης ή πρότασης για την ισπανική κοινωνία στο σύνολό της.
- Απουσία συγκεκριμένης πολιτικής πρότασης οργάνωσης και αυτοθέσμισης της αναρχικής κοινωνίας.[24]
- Μη πολιτική απόφαση για την κεντρική τράπεζα και το χρυσό των Αζτέκων που τελικά οδηγήθηκε στον Στάλιν.

Από την αρχή του άρθρου δίνουμε την απάντηση, ότι δεν θα μπορούσαν σε καμιά περίπτωση να απαντήσουν, εν όσω ο αναρχισμός, το αξιοπρεπές αυτό ιδεώδες, ήταν χειραγωγημένο από την «μαγεία» του κοινωνικού και παράλληλα δέσμιο της ελευθεριακής του φύσης.

Η επανασύνδεση με τον ριζικό αθεϊσμό και κατά συνέπεια με την ελευθερία, είναι δυνατόν να αναζωπυρώσει το ενδιαφέρον της κοινωνίας και του ανθρώπου, προκειμένου να αναλάβει τις τύχες στα χέρια του. Αυτό είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί, μόνον εάν δεν μεσολαβεί ανάμεσα στο άτομο και στη φύση ούτε ο θεός ούτε η θρησκεία, ούτε η αυθεντία ούτε η ιδεολογία.

Ένας νέος Διαφωτισμός κατά τη γνώμη μας πρέπει να έχει αναφορά μόνον στην ελευθερία μιας και τα άλλα ζητήματα αποκατάστασης της φύσης έχουν επιλυθεί. Το ότι δεν υπάρχει θεός, αυθεντία, φυσικοί και κοινωνικοί νόμοι σταθεροί και αμετακίνητοι, είναι πλέον αδιαμφισβήτητο. Ο φιλελευθερισμός, η επικρατούσα αντίληψη, έφθασε στα όρια του με το: *Ελευθερία στη κατανάλωση, ισότητα στη κατανάλωση, αδελφότητα στη κατανάλωση.*

Ο επαναπροσδιορισμός της ελευθερίας δεν έχει προαπαιτούμενο σήμερα τη νοηματοδότησή της (περιεχόμενο), αλλά την **οροθέτησή** της. Δηλαδή αυτό που έχουμε να κάνουμε, είναι να δημιουργήσουμε τους όρους που θα μας «νομιμοποιούν» να μιλάμε για αυτήν. Όσον αφορά το περιεχόμενό της είναι ένα άλλο μεθεπόμενο στάδιο.

Για την απομάγευση της ελευθερίας ορισμένοι όροι[25] είναι κατανοητοί και αυτονόητοι σήμερα:

- Δεν είναι δυνατόν να μιλάει κάποιος για ελευθερία και παράλληλα να αναπαράγει σχέσεις κυριαρχίας (κατάληψη της εξουσίας).
- Η ιδεολογία σαν συνέχεια της θρησκευτικής δυαρχίας δεν οδηγεί ούτε οδήγησε στην ελευθερία. Αντιθέτως… Δεν μπορεί ένας ιδεολόγος των ρόλων και των στερεοτύπων να προσεγγίσει την ελευθερία, μιας και είναι πλησιέστερα στον ολοκληρωτισμό.
- Η «αφηρημένη» και αυθαίρετη γλώσσα, ο ασκητικός θεολογικός λόγος, η γενίκευση, είναι τα χαρακτηριστικά του ολοκληρωτικού δικαίου και μόνο η ενδελέχεια και η σαφήνεια μπορούν να επαναπροσδιορίσουν την ελευθερία.

Η παρέμβασή μας στην κοινωνία, η διαρκής αλληλεπίδραση της αμεσότητας αργά ή γρήγορα θα άρει τα ιδεολογικά ζεύγη όλο-μέρη, πολιτικό-κοινωνικό καθώς και την ξύλινη γλώσσα της φενάκης σε μια καθαρή **πολιτική[26], απομαγευμένη και αθεϊστική δράση**.

Οι Ισπανοί έδειξαν σ΄όλη την ανθρωπότητα ότι η ελευθερία χωρίς εξουσία είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί. Εμείς θα διευκρινίσουμε το αδιαμεσολάβητο του ελευθεριακού προτάγματος μετατρέποντάς το σε πλειοψηφικό κοινωνικό ρεύμα και δυνατότητα να πραγματοποιηθεί, αφήνοντας τους «ιδεολόγους», τους «ρόλους», τους «ψευτοθρησκευόμενους» στην α-νοησία των αργών ρυθμών της προβιομηχανικής κοινωνίας.

Δίχως λοιπόν το φόβο του Θεού και των νοητικών κατασκευών του, σαν οι αρχαιότεροι θεοκτόνοι, ας αφήσουμε την ιδεολογία να γείρει στη δύση της. Ας προετοιμαστούμε να πούμε στους εαυτούς μας και στην κοινωνία τι ακριβώς θέλουμε χωρίς παραμύθια και παραμυθάκια.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] Για τα 50 χρόνια του Ισπανικού εμφυλίου έχει γραφεί ίσως το σπουδαιότερο πολιτικό κείμενο του Ιταλού Nico Berti, «Ισπανία 1936 Πόλεμος και Επανάσταση», εκδόσεις Ελευθεριακή Κουλτούρα σε μετάφραση Π. Καλαμαρά, το οποίο και συμβουλευτήκαμε και το προτείνουμε να μελετηθεί. Ωστόσο θεωρούμε ότι για τα 80 χρόνια απαιτείται άλλο κείμενο.
[2] Δεν είναι αντίφαση αλλά Δυαρχία, η οποία διευκρινίζουμε ότι είναι ένα θεολογικό φαινόμενο που χαρακτήριζε τη μεσαιωνική σκέψη (θεός-αισθητά).
[3] Η πολιτική ως αρχική διαδικασία απομάγευσης του κόσμου.
[4] Κυριαρχία υπερβατικού (εκμάγευση του κόσμου).
[5] Σημεία μικρο-ιδεολογίας αλά ελληνικά, στον αναρχισμό αλά ελληνικά έχουμε στη δεκαετία του 80: αποχή από την μισθωτή εργασία, από τη φοίτηση στα πανεπιστήμια. Πρόσφατα μικρο-ιδεολογήματα: αντι-ΜΜΕ, αντιεμπορευματικό, δηλ. νέος Πανιώνιος.

[6] Λειτουργική, γιατί συμμετείχαν οι αναρχικοί πότε στον έναν πόλο, πότε στον άλλον των αντιφάσεων. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν υποτιμούμε τη στάση τους απέναντι στις αντιφάσεις τους. Εδώ έχουμε 2016 και το αντιφασιστικό τείνει να κυριαρχήσει στο χώρο, λες και βρισκόμαστε στα πρόθυρα του Β΄παγκοσμίου πολέμου. Πόσο μάλλον τότε. θεωρούμε ότι στην Ισπανία εκφράστηκε η εξτρεμιστική τάση (Γκαρθία, Μοντσενύ) και υπό αυτή την έννοια η κριτική μας στην ισπανική επανάσταση αγγίζει το σύνολο του ισπανικού αναρχισμού.
[7] Το γνωστό δίλημμα του Γκαρθία Ολιβέρ της ομάδας Nosotros που διετέλεσε υπουργός.
[8] Κοινωνική αποκατάσταση.
[9] Θα έχει γίνει αντιληπτό ότι με τον όρο ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ εννοούμε ενιαίο σύστημα ερμηνείας της κοινωνίας και της φύσης που καθυποτάσσει τις αιτίες και τα αποτελέσματα σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. Πρόκειται περί ψευδούς και αυθαίρετης κατασκευής.
[10] Ο οποιοσδήποτε δεν αποδέχεται αυτό το σχήμα σε περιόδους κυριαρχίας της Δυαρχίας (ιδεολογίας-θρησκείας) από την άποψη της μεθοδολογίας και όχι του νοήματος, δηλ. πρέπει να εξοντωθεί και εξοντώνεται. Η απολυτότητα είναι η προϋπόθεση και ο ολοκληρωτισμός ο τρόπος.΄Η και τα δύο ή κανένα. (Μεσαίωνας, Λενινισμός, Φασισμός).
[11] «Ευρωπαϊκός διαφωτισμός» του Π. Κονδύλη τόμος Α΄σελ. 18, εκδόσεις Θεμέλιο.
[12] Εννοούμε τους όρους που να μας επιτρέπουν να μιλάμε για την ελευθερία, πριν από κάθε νοηματικό της περιεχόμενο. Πρόκειται για αντιστοιχία του Καθαρού Λόγου.
[13] Αριστεράς-Δεξιάς.
[14] Ο Ρόκερ είναι σαφής ως προς τις διαφωτιστικές καταβολές του αναρχισμού.
[15] Δηλαδή τη διάσταση Πάνω-Κάτω που οριστικοποιεί την κατάργηση της εξουσίας και υιοθετεί το αυτεξούσιο. Ενώ αντιθέτως η διάσταση που κυριάρχησε, οδηγούσε πότε στη αριστερή και πότε στη δεξιά εξουσία (δικτατορία).
[16] Αισθητά-Πνεύμα.
[17] Αισθητά-Πνεύμα.

[18] Κλεμμένο από τη θεολογία.
[19] Κομμουνισμός, ο μαρξιστικός ορισμός.

[20] Η εκδίωξή του από την 1η Διεθνή άνοιξε τον αναρχισμό και τον νομιμοποίησε στην κοινωνία και κυρίως στους εργαζόμενους.

Δεν είχε διώξει την 1η διεθνή από τη συλλογιστική του.
[21] Η μη κατάληψη της εξουσίας βασικό σημείο της ελευθερίας όπου μαζί με την κατάργηση του κράτους, ήταν ο μόνιμος προστάτης του αναρχισμού ως ελευθεριακού προτάγματος για το λόγο αυτό δεν εξέπεσε στον ολοκληρωτισμό.
[22] «Το δικαίωμα στη τεμπελιά». Άλλη μια παραδοξολογία του Ελληνικού αναρχισμού να επικαλείται τον κύριο πολέμιό του μόνο και μόνο γιατί βόλευε τα αντεργατικά μικρο-ιδεολογήματα.
[23] Την πραγματική εξουσία την είχαν οι αναρχικοί και τα συνδικάτα. Παραδόξως την μεταβίβασαν στη σκιώδη κυβέρνηση της Καταλωνίας και της Μαδρίτης και όχι βεβαίως στην κοινωνία. Είναι σαφής η απουσία πολιτικής απόφασης.
[24] Όταν λέμε αναρχική κοινωνία δεν πρέπει να την εννοούμε όπως τη βασιλεία των ουρανών, όπου όλα είναι οργανωμένα από τον θεό. Η κοινωνία χωρίς εξουσία οργανώνεται από τους ανθρώπους και γι’αυτό θα πρέπει να υπάρχει έρευνα και πρόταση ως προς την εφαρμογή από τους ίδιους τους ανθρώπους. Δεν αρκεί οι άνθρωποι να γίνουν αναρχικοί για να ανατείλλει αυτόματα η αναρχική κοινωνία, αλλά η ελεύθερη κοινωνία οικοδομείται από αυτεξούσιους και αυτόνομους ανθρώπους.
[25] Οι όροι της ελευθερίας δεν είναι φυσικά οι δύο που αναφέραμε, είναι αρκετοί. Το ζήτημα είναι να συζητήσουμε για τους όρους. Όπως για παράδειγμα τα δυαρχικά ζεύγη όλο-μέρη, πολιτικό-κοινωνικό που μας αφορά η άρση τους. Αν αυτά δεν αρθούν, τότε για τι ελευθερία μιλάμε; Είναι δυνατόν να μιλάμε (για όλο-μέρη) δηλ. για θεό και αισθητά ή για πολιτικό-κοινωνικό δηλ. απομάγευση-θρησκευτικό. Προκειμένου να μιλάμε για ελευθερία τα ζεύγη αυτά θα πρέπει να αρθούν. Η δράση δε μπορεί παρά να είναι μονιστική, αθεϊστική, πολιτική.
[26] Ο όρος *πολιτική* εννοείται στη προκειμένη περίπτωση με την Αριστοτελική έννοια της πολιτείας, και μη συγχέουμε την πολιτική με την κυρίαρχη πολιτική διαχείριση των πραγμάτων.

*Το παρόν κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό “contAct”, Τεύχος 8 τον Οκτώβρη του 2006.

Η Εφοδος στον Ουρανό στην Ισπανία του 1936

Το κείμενο αυτό αποτελεί μέρος της εισήγησης για τις εκδηλώσεις του Nosotros με αφορμή τα 80 χρόνια από την Ισπανική Επανάσταση.

Νίκος Κατσιαούνης

Οι εξεγέρσεις και οι επαναστάσεις, τουλάχιστον από τη νεωτερικότητα και έπειτα, αποτέλεσαν εκείνα τα συμβάντα τα οποία, κατά κάποιον τρόπο, δημιουργούσαν τις αναγκαίες ορμές στο κοινωνικοιστορικό πεδίο ώστε οι κοινωνίες και άτομα να αλλάζουν, σταδιακά ή μη, την πραγματικότητά τους. Πρόκειται για κοινωνικά καζάνια τα οποία στην έκρηξή τους απελευθερώνουν ένα σημαντικό δυναμικό σημασιών, νοημάτων και δράσεων που μετασχηματίζουν τις ζωές των ανθρώπων.

Η επανάσταση των Ισπανών του 1936 αποτελεί μια ιστορική θραύση μέσα στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, από εκείνες που κάνουν την ανθρωπότητα να αντιληφθεί τις δυνατότητες της δύναμής της να δημιουργήσει έναν πιο ελεύθερο κόσμο. Όπως είναι γνωστό, δεν αποτέλεσε ένα ξαφνικό ξέσπασμα ενός μέρους της ισπανικής κοινωνίας σε μια δεδομένη στιγμή, αλλά υπήρξε το αποκορύφωμα μιας μακράς και επίπονης διαδικασίας για χειραφέτηση και απελευθέρωση που μπορεί κάποιος να την ανιχνεύσει τουλάχιστον 70 χρόνια πριν. Μια διαδικασία η οποία μέσα στην ίδια της την κίνηση παρήγαγε εξαιρετικά ενδιαφέροντες θεσμούς και νοήματα που μπορούν ακόμη και σήμερα να φαντάζουν προωθητικά και ρηξικέλευθα.

Όλες οι επαναστατικές θεωρίες που αξίωναν την εδραίωσή τους στο κοινωνικό πεδίο δημιούργησαν εκείνα τα εννοιολογικά εργαλεία που θα τους επέτρεπαν όχι μόνο μια διαφορετική ερμηνεία του κόσμου αλλά και τους τρόπους αυτής της εδραίωσης μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα. Κατά μία έννοια, η ισπανική επανάσταση αποτελεί ένα από τα τελευταία απότοκα της πρώιμης νεωτερικότητας και της απελευθερωτικής διάστασης του διαφωτιστικού λόγου, ειδικά αν δεχτούμε ότι οι θεωρήσεις που ενέπνευσαν τα υποκείμενά της έχουν τις απαρχές τους εκεί. Ασχέτως των ερωτημάτων που η ίδια η δράση εξαπέλυσε, η ήττα των επαναστατών κλείνει έναν ιστορικό κύκλο: αυτόν της παραδοσιακής εκδοχής του προλεταριακού σοσιαλισμού. Κι αυτό όχι λόγω της κυριαρχίας ή της οργανωμένης μορφής αυτής της εκδοχής του σοσιαλισμού, αλλά εξαιτίας της βίαιης προλεταριοποίησης που προέκυψε από την κυριαχία και επέκταση του καπιταλιστικού μοντέλου τον προηγούμενο αιώνα, γεγονός που είχε οδηγήσει τόσο τους ανθρώπους στις πόλεις όσο και στην ύπαιθρο σε μια βίαιη φτωχοποίηση.

Σε αυτό το τριήμερο λόγου που ξεκινάει σήμερα στο Νοσοτρος με αφορμή τα 80 χρόνια από την έναρξη της ισπανικής επανάστασης, επιδιώξαμε να μείνουμε στο «δημιουργικό» της κομμάτι. Δηλαδή, να ανοίξουμε τον διάλογο γύρω από τους θεσμούς και τις καινούργιες πραγματικότητες που πήραν σάρκα και οστά πριν αλλά και κατά τη διάρκεια αυτής της προσπάθειας. Διότι, ο πλούτος αυτών των θεσμίσεων αποτελεί ένα από τα ελάχιστα παραδείγματα στη σύγχρονη ιστορία μιας όντως ελευθεριακής προσπάθειας θέσμισης του κοινωνικού. Από την κολλεκτιβοποίηση της βιομηχανίας και των αγρών μέχρι και τους θεσμούς για την οργάνωση της κοινωνικής ζωής, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η προσπάθεια των αναρχικών στην Ισπανία κράτησε σε περίοπτη θέση ένα από τα κομβικότερα διακυβεύματα των νεωτερικών επαναστάσεων: την ελευθερία. Στο ζήτημα της ελευθερίας, καθώς και στο ζήτημα του τι μέλλει γενέσθαι με τις μειοψηφίες, όπως μας υπενθυμίζει η Χάνα Άρεντ, είναι που οι κοινωνικοί πειραματισμοί του αιώνα που πέρασε απέτυχαν να δώσουν τις απαιτούμενες απαντήσεις, με αποτέλεσμα την οπισθοδρόμηση προς

τη βαρβαρότητα.

Η επανάσταση για τους Ισπανούς αναρχικούς σήμαινε τη θεσμοποίηση της άμεσης δράσης: την ενασχόληση δηλαδή με την αυτοδιαχείριση ως κανονική μορφή πολιτικής. Αυτό δεν σημαίνει ότι μιλάμε για διαδικασίες ή καταστάσεις καθαγιασμένες ή εντελώς ανιδιοτελείς. Όμως, αυτή η εδαφικοποίηση μεγάλου μέρους του δημόσιου και κοινωνικού χώρου, δηλαδή η απελευθέρωση σφαιρών της κοινωνικής ζωής από τα ασφυκτικά πλαίσια των κάθε λογής εξουσιών, είναι κάτι που δύσκολα συναντάται σε παρόμοιες περιπτώσεις κοινωνικών πειραματισμών. Και εδώ είναι που οι προσπάθειες των Ισπανών επαναστατών μπορούν να έχουν σημασία για εμάς σήμερα. Όχι για να μπουν σε μνημεία, σε τελετουργικά πλακάτ, να γίνουν άρτος και θεάματα για επίδοξους επαναστάτες, για κομματικές φιέστες ή για την εξουσία. Αλλά, αντίθετα, για να αποτελέσει ένα σπέρμα γονιμοποιό που θα μπορεί να δώσει το ερέθισμα, είτε μέσα από την εμπειρία είτε μέσα από την εκ νέου δημιουργία, εκείνων των διαδικασιών που θα ευνοήσουν μια προσπάθεια θέσμισης του κοινωνικού στη βάση της ελευθερίας.

Όπως υπονοήθηκε και προηγουμένως, η ισπανική επανάσταση αποτέλεσε την τελευταία προσπάθεια στην αλυσίδα των νεωτερικών ευρωπαϊκών επαναστάσεων που στην πραγματικότητα ο χαρακτήρας τους αποκτά μια οικουμενική διάσταση. Αυτές οι επαναστάσεις αποτέλεσαν σημεία καμπής της σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας και με τις διακηρύξεις τους απευθύνθηκαν σε όλη την ανθρωπότητα. Δεν έθεσαν μόνο μείζονα και κεντρικά πολιτικά ζητήματα αλλά αποτέλεσαν τις φαντασιακές ατμομηχανές που τροφοδότησαν ένα μεγάλο μέρος του ριζοσπαστισμού και της αποστοίχισης από την κυρίαρχη πραγματικότητα.

Είναι γεγονός ότι σήμερα η έννοια της επανάστασης έχει υποχωρήσει. Επειδή οι έννοιες δεν μένουν μετέωρες και έωλες σε μια υπερβατική διάσταση αλλά φορτίζονται από τις κοινωνικοιστορικές τους συνάφειες, δηλαδή από τα αποτελέσματά τους στην πραγματική ιστορία, έτσι και η έννοια της επανάστασης έχει πλέον ταυτιστεί με τη βαρβαρότητα και τους

ολοκληρωτισμούς του προηγούμενου αιώνα. Και όχι άδικα, θα μπορούσε κάποιος να πει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σήμερα να κυριαρχεί ένας ορατός σκεπτικισμός απέναντι σε προτάσεις κοινωνικού μετασχηματισμού και αλλαγής της κοινωνίας. Ασχέτως του γεγονότος ότι δεν πρέπει κατ' ανάγκη να φανταζόμαστε τις επαναστάσεις με τον παραδοσιακό τρόπο.

Παρ' όλα αυτά, όμως, θα τολμούσαμε να πούμε ότι η αναζήτηση της «ουτοπίας» αποτελεί μια ανθρωπολογική σταθερά. Δηλαδή, η αντίθεση προς την πραγματικότητα, η αναζήτηση ενός διαφορετικού κόσμου, αποτελεί μια διαδικασία που εγγράφεται στο κοινωνικό πεδίο και αξιώνει την κοινωνική αλλαγή. Στη βάση μιας τέτοιας ουτοπίας οι Ισπανοί αναρχικοί αλλά και οι υπόλοιποι επαναστάτες του δημοκρατικού μετώπου στην Ισπανία επεδίωξαν την έφοδο στον ουρανό. Αυτό βέβαια είναι που λείπει και σήμερα. Η ύπαρξη μιας «ουτοπίας» η μιας αφήγησης που θα εμπνεύσει και θα δημιουργήσει εκείνους τους όρους για την καταστροφή του υπάρχοντος και τη δημιουργία ενός νέου κόσμου. Κι αυτό το αναφέρουμε με επίγνωση των καταλήξεων που είχαν παρόμοιες ουτοπίες, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως. Δεν μιλάμε για κανένα τέλος της Ιστορίας αλλά για μια εκ νέου δημιουργία με δυναμικό χαρακτήρα. Αλλά αν κάποιος επιδιώκει μια αλλαγή, είναι αναγκασμένος να έρθει αντιμέτωπος με αυτή την τραγικότητα της ανθρώπινης ιστορίας και να την ανατρέψει.

Κλείνοντας, θα λέγαμε ότι οι εκδηλώσεις για την επανάσταση στην Ισπανία και το κίνημα που οδήγησε ως εκεί, που διοργανώνουμε αυτή την εβδομάδα στο Νοσοτρος, δεν έχουν μόνο τον χαρακτήρα της ιστορικής θέασης. Αντίθετα, θα λέγαμε ότι αποτελούν εκδηλώσεις αναστοχασμού πάνω στις δυνατότητες των ατόμων και των κοινωνιών να ορίσουν οι ίδιες τη μοίρα τους. Να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους και με βάση την ελευθερία και την αυτοοργάνωση να δημιουργήσουν έναν κόσμο αυτονομίας και αυτοκαθορισμού. Δηλαδή, κάτι σαν αυτό που προσπάθησαν εν πολλοίς να κάνουν οι Ισπανοί αναρχικοί.